VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

Katedra didaktiky ekonomických předmětů

Věcný a didaktický rozbor tematického celku Rozvaha v prvním koncentrickém okruhu

Vypracovala: Monika Soukupová

Vedoucí práce: Ing. Marie Fišerová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci na téma „Věcný a didaktický rozbor tematického celku Rozvaha v 1. koncentrickém okruhu“ zpracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v přiloženém seznamu.

V Praze dne

Podpis

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce Ing. Marii Fišerové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi velice pomohly při psaní práce.

Obsah

1 Úvod 6

2 Teoretická část 8

2.1 Výuka účetnictví 9

2.1.1 Rámcové vzdělávací programy 9

2.1.2 Školní vzdělávací programy 9

2.1.3 Uspořádání učiva 10

2.1.4 Didaktická technika 11

2.1.5 Organizace výuky účetnictví 12

2.1.6 Účetnictví jako maturitní předmět 12

2.2 Didaktické zásady 14

2.2.1 Zásada soustavnosti 14

2.2.2 Zásada přiměřenosti 14

2.2.3 Zásada trvalosti 15

2.2.4 Zásada názornosti 15

2.2.5 Zásada uvědomělosti a aktivního přístupu 15

2.2.6 Zásada vědeckosti 15

2.3 Vyučovací metody 16

2.3.1 Metody expoziční 16

2.3.2 Metody fixační 17

2.3.3 Metody diagnostické a klasifikační 17

2.4 Využití příkladů ve výuce účetnictví 19

3 Praktická část 20

3.1 Majetek podniku a zdroje financování majetku 20

3.2 Složky majetku podniku 22

3.3 Dlouhodobý majetek 22

3.4 Oběžný majetek 25

3.4.1 Zásoby 26
3.4.2 Krátkodobý finanční majetek 26
3.4.3 Pohledávky 27
3.5 Zdroje financování majetku 30
3.5.1 Vlastní zdroje (vlastní kapitál) 30
3.5.2 Cizí zdroje 30
3.6 Inventura majetku a závazků 34
3.7 Aktiva a pasiva 35
3.8 Rozvaha 36
3.8.1 Podstata a obsah rozvahy 37
3.8.2 Členění rozvahy 38
3.8.3 Forma rozvahy 40
3.8.4 Druhy rozvah 41
3.8.5 Změny rozvahových stavů 42
3.8.6 Procvičení 47
4 Výzkumná část 48
5 Závěr 54
6 Zdroje 56
7 Seznamy 57
7.1 Seznam tabulek 57
7.2 Seznam grafů 57
7.3 Seznam obrázků 57
7.4 Seznam schémat 57
7.5 Seznam příloh 58
8 Přílohy 59

1 Úvod

Jedním z klíčových předmětů na ekonomicky zaměřených školách, je předmět účetnictví. Jeho výuka není jistě pro učitele jednoduchou záležitostí, protože každý vyučující na úplném začátku předpokládá, že žáci již mají základní ekonomické znalosti z 1. ročníku. Velký důraz proto musí vyučující klást na mezipředmětové vztahy, protože předmět ekonomika je většinou v prvním ročníku vyučován jiným vyučujícím, a proto musí učitel účetnictví zjistit, do jaké hloubky a míry byly základní pojmy probrány.

Má práce je zaměřena na konkrétní tematický celek, který se vyučuje v 1. koncentrickém okruhu, a to na majetek podniku a rozvahu. Jedná se o látku, která je probírána ještě před začátkem výkladu o samostatném účtování, a tudíž je základem pro samotné pochopení podstaty účetnictví. Jak již bylo zmíněno, studenti tu část týkající se majetku podniku již znají z 1. ročníku, a proto v účetnictví dochází spíše k opakování a upevnění této problematiky. Celkem jsem práci rozčlenila na tři části a to na část teoretickou, část praktickou a část výzkumnou.

V teoretické části nejprve pojednávám o samotné výuce účetnictví. Prvotně se zaměřuji na dokumenty, ve kterých je výuka tohoto předmětu zakotvena, poté je zde vysvětleno uspořádání učiva, organizace výuky a didaktická technika, kterou mohou učitelé při výuce využít. V neposlední řadě kladu důraz na to, že účetnictví je na většině obchodních akademií maturitním předmětem. Dále jsou zde uvedeny jednotlivé didaktické zásady a vyučovací metody, které jsou nejvhodnější pro práci učitele ekonomických předmětů.

Praktická část je věnována samostatnému didaktickému rozboru a je rozčleněna na dvě části. V první části je nastíněno didaktické zpracování učiva o majetku podniku, kdy se samotný výklad dané problematiky opírá o schémata a jsou zde navrhnuty vlastní příklady k procvičení. Druhá část se týká didaktického zpracování učiva o rozvaze. Problematika je vysvětlena ve stejné struktuře jako majetek podniku, což znamená, že jednotlivé pojmy bych studentům předkládala prostřednictvím schémat a upevnění dané látky by probíhalo na základě vlastních příkladů.

Poslední část je zaměřena na výzkum z praxe. Vyučující z různých obchodních akademií měli za úkol vyplnit dotazník týkající se toho tematického celku. Cílem celého výzkumu je zjistit, jakým způsobem učitelé vyučují dané téma (tzn., zda využívají moderní

didaktickou techniku, jaké příklady používají, atd.). Výsledky budou sloužit k porovnání didaktického rozboru této práce s výukou v praxi.

2 Teoretická část

Vyučovací předmět Účetnictví je jeden z hlavních předmětů ekonomického vzdělávání, se kterým se můžeme setkat jak na **ekonomických**, tak na **neekonomických** školách. Ve své práci se budu zabývat výukou na Obchodních akademiích (dále jen OA) a Ekonomických lyceích (dále jen EL). Účetnictví bývá zařazeno většinou až od druhého ročníku, protože **prohlubuje znalosti** žáků získaných v předmětu ekonomika a vzhledem k tomu, že studenti již některé pojmy a zákonitosti znají, mají již základní představu o fungování podniku.

Mezi **základní požadavky**, které jsou kladeny na absolventa OA a EL patří samozřejmě, aby *komplexně chápali ekonomické jevy a procesy*, dokázali se *rozhodovat jako podnikatelé* a *přizpůsobovat se změnám*, které v ekonomice nastávají. Současně by však měly být utvořeny základní morální a pracovní vlastnosti osobnosti a v neposlední řadě bychom se měli zaměřit na problematiku jak podniku jako celku, tak na vnitropodnikové útvary.

Z těchto požadavků vyplývá, že základním cílem je **rozvíjet ekonomické myšlení** studentů, připravit je na praxi, měli by se naučit pracovat s informacemi a v této době je již samozřejmá práce s výpočetní technikou.

Výuka Účetnictví s sebou nese také určité **didaktické problémy**, které by měl umět pedagog vyřešit. Vzhledem k tomu, že tento předmět vychází z určité legislativy, měl by být vyučující především schopen spojit obecné poznatky o účetnictví s platnou právní úpravou. V dnešní moderní době se v praxi využívá vedení účetnictví na počítačích, a proto by studenti měli být schopni po ukončení vzdělání vést účetnictví v určitém počítačovém programu. Posledním úkolem každého pedagoga, je naučit žáky pracovat s danou učebnicí, protože se může stát, že některé poznatky nemusí být v učebnicích aktuální a povinností vyučujícího je, studenty na tuto skutečnost upozornit.

2.1 Výuka účetnictví

Před zavedením Rámcových vzdělávacích programů se tvorba soustavy učiva a v účetnictví řídila jednotnou úpravou výuky účetnictví pro OA (poslední byla schválena MŠMT 1. září 2002). Zde byla soustava učiva navržena pouze v hrubých rysech a vyučující si je sami zpracovávali do tematických plánů.

V současné době se obchodní akademii řídí Školními vzdělávacími programy, které si každá škola vypracovává z Rámcových vzdělávacích programů. V následujících dvou odstavcích se budu zabývat právě touto problematikou.

2.1.1 Rámcové vzdělávací programy

Jedná se o tzv. **kurikulární dokumenty** (tzn., že se jedná o programy vzdělávání), které jsou stanoveny pro všechny úrovně vzdělávání. OA se řídí Rámcovým vzdělávacím programem (dále jen RVP), 63-41-M/02 Obchodní akademie a EL se řídí RVP 78-42-M/02 Ekonomické lyceum. V obou RVP jsou zakotveny jejich funkce, kompetence absolventa, zásady pro tvorbu Školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP) a všechny další nezbytné obsahové náležitosti.

V RVP jsou obsaženy i **odborné kompetence absolventa**. Každý z absolventů by tedy měl zvládnout podnikové činnosti a naučit se hospodaření s peněžními prostředky co nejefektivněji. Podrobněji se těmito kompetencemi zabývá část „Kurikulární rámec pro jednotlivé oblasti vzdělávání“. Nesmíme však opomenout důležitý fakt, že poprvé v historii vůbec je zde zmínka o **mezinárodních účetních standardech**.[1]

RVP sice stanovují základní cíle a obsah učiva, ale školám neposkytují konkrétní návody pro jednotlivé oblasti vzdělávání ani pro jednotlivé předměty.

2.1.2 Školní vzdělávací programy

Jedná se o dokumenty, které vycházejí z RVP, ve kterých jsou stanoveny obecné zásady jejich tvorby (tzn., jak bude ŠVP zpracován a jaká je jeho struktura). ŠVP si vypracovává každá škola individuálně. V Příloze č. 1 přikládám ukázku zpracování ŠVP (konkrétně učební osnovu v předmětu Účetnictví) týkající se majetku podniku a rozvahy, která je totožná jak u EL, tak u OA. Jako příklad jsem si vybrala Obchodní akademii To-

[1] ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: Didaktika základů účetnictví. Praha : Oeconomica, 2011, s. 41

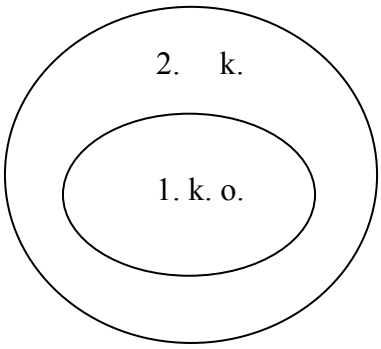
máše Bati a Vyšší odbornou školu Zlín, kde je Účetnictví na EL zavedeno až od třetího ročníku a na OA od ročníku druhého.

2.1.3 Uspořádání učiva

Na OA a EL se předměty vyučují tzv. **koncentricky**, tzn., že již získané poznatky jsou neustále prohlubovány a rozšiřovány, kdy by si studenti měli vytvořit určitou spojitost mezi jednotlivými tematickými celky. Při výkladu postupujeme od jednoduchého ke složitějšímu a od konkrétního k abstraktnímu.

Graficky bychom mohli koncentrické uspořádání zpracovat do následujícího obrázku:

Obrázek 1: Koncentrické uspořádání učiva

Proč je zrovna vhodné využívat právě koncentrické uspořádání? Protože při výuce účetnictví je velice důležité, aby **poznatky**, které studenti během studia získali, **byly trvalého charakteru,** a proto je nezbytně nutné, aby se v problematice orientovali a aby pojmy uměli správě používat a dokonale znali jejich význam.

Oproti tomu **lineární uspořádání** se uplatňuje v neekonomických předmětech (např. na gymnáziu předmět Základy společenských věd). Učivo je studentům předkládáno do jednotlivých témat takovým způsobem, aby na sebe navazovala časově v jedné řadě. Základním rozdílem oproti koncentrickému uspořádání je to, že již probrané učivo se v následujících tematických celcích nerozšiřuje ani neprohlubuje, je spíše upevňováno.

Vzhledem k tomu, že téma mojí práce spadá do 1. koncentrického okruhu, chtěla bych přiblížit tento okruh konkrétněji. Výklad by měl být předložen v co nejobecnější rovině, protože jedině tak studenti mohou pochopit podstatu účetnictví, osvojit si poznatky dlouhodobého charakteru a v neposlední řadě také pochopit, že účetnictví je formou

zobrazení ekonomické reality (tzn., uvědomění si dané situace a její zachycení v účetnictví).

V 1. koncentrickém okruhu nepoužíváme číselné označení účtů a spíše klademe důraz na **jejich názvy**. Studenti by si měli uvědomit, jakou zachycujeme skutečnost a proč účetní případ je takto konkrétně zaúčtován. Se samotnou účtovou osnovou a vzorovým účtovým rozvrhem, žáky seznámíme až v posledním tematickém celku tohoto okruhu.

Cílem učiva 1. koncentrického okruhu je, aby si žáci osvojili a získali účetní myšlení. Konkrétní učivo o majetku a rozvaze v 1. koncentrickém okruhu budu dále rozebírat ve své praktické části.

2.1.4 Didaktická technika

Pro výklad účetnictví mohou učitelé využít **prezentací**, ve kterých mohou mít připravena jednotlivá schémata či tabulky např. na změny rozvahových stavů. Samozřejmě lze v tomto předmětu hojně využít **tabule**, a to buď při vysvětlování příkladů (např. lineární odpisy u dlouhodobého majetku), anebo při opakování (např. pokud by studenti měli za úkol vypsat všechny složky majetku, na které si vzpomenou a k tomu i jejich zdroje krytí). V současné době lze hojně využít také moderní didaktické techniky, jako je například **interaktivní tabule**, pokud jí má škola k dispozici. Tuto didaktickou techniku by šlo vhodně využít například při procvičování složek majetku, kdy by studenti měli jednotlivé položky přiřazovat ke konkrétní skupině.

Studenti by si měli výklad zapisovat do **sešitů**, a také by se měli naučit pracovat s učebnicí. Vyučující by měl po probrání určité látky studenty upozornit, v jaké části učebnice dané učivo naleznou, pokud by jim nebylo z výkladu vše zcela jasné. **Učebnice** ovšem mohou být někdy zastaralé, a proto musí vyučující na změny, např. sazeb DPH studenty důrazně upozornit. V dnešní době se nejvíce využívají učebnice od P. Štohla, které jsou každý rok **aktualizovány**. Současně s učebnicí je vydávána také **Sbírka příkladů**, kterou by studenti určitě také měli vlastnit, protože úlohy v ní obsažené dostávají často za domácí přípravu.

V 1. koncentrickém okruhu, není vhodné do výuky zařazovat počítače. Pokud by vyučující využíval při výuce pouze účetního programu, mohlo by se stát, že studenti by řádně nepochopili souvislosti mezi jednotlivými tematickými celky. Proto většina

vyučujících zařazuje procvičování probrané látky prostřednictvím počítačů až do vyšších ročníků.

2.1.5 Organizace výuky účetnictví

Výuka účetnictví by neměla být vedena jako frontální vyučování v rámci celé třídy, ale žáci by měli být rozděleni na **2 skupiny**. Důvod proč by tomu tak mělo být je ten, že učitel má lepší podmínky pro výklad a studenti tak mají více prostoru pro své vlastní vyjadřování k tématu. Na některých školách se však můžeme setkat s názorem, že ve druhém ročníku není nutné třídu dělit, protože zde není tolik prostoru pro samotné účtování či procvičování. S tímto názorem já osobně nesouhlasím, protože v 1. koncentrickém okruhu se studenti například učí vyplňovat doklady, účtují do rastrů atd., a proto je velice důležité, aby vyučující pracoval s menším počtem žáků, protože jedině tak, lze uplatnit zásadu individuálního přístupu.

Na některých školách je zase výuka organizována tak, že některé hodiny má třída spojené a některé ne, což je také nevhodné, protože se může stát, že některé hodiny odpadnou a tudíž by jedna ze skupin mohla být ve výkladu pozadu. Navíc **spojené hodiny** jsou v tomto případě brány jako **výkladové** a **dělené jako procvičovací**, kdy tato forma výuky je pro vyučujícího téměř nereálná, protože v účetnictví se musí procvičovat průběžně a ve chvílích, kdy je to nutné. Z toho vyplývá, že pro úspěšné pochopení a získání dovedností v účetnictví, je nezbytně nutné, aby studenti byli v rámci jedné třídy rozděleni do skupin.

V tomto předmětu je vhodné kombinovat různé **organizační formy výuky** jako je **frontální vyučování** (nejčastěji bude využíváno při výkladu nové látky), **skupinové vyučování** (v té části vyučovací hodiny, která je věnována opakování, by vyučující mohl zvolit rozdělení do skupin a opakovat danou látku prostřednictvím kvízů, soutěží atd.), **exkurze** či **samostatnou práci žáků**.

2.1.6 Účetnictví jako maturitní předmět

Účetnictví je na OA bráno jako jeden z nejdůležitějších předmětů, a proto je na konci studia ukončeno **maturitní zkouškou**. Tato zkouška se skládá z části **praktické** a na většině škol i **z části ústní.** Nejprve se budu věnovat části praktické.

Praktická maturitní zkouška na OA a EL je z největší části tvořena z předmětu účetnictví, kdy by měla obsahovat **souvislý příklad**. Na většině OA je tato část rozdělena do dvou dní, kdy jeden den mají studenti zadány **úkoly na počítačích** (kromě účetnictví například také statistiku, písemnou a elektronickou komunikaci) a další den mají za úkol vypracovat souvislý příklad **z účetnictví v ruce**. Z vlastní zkušenosti vím, že na EL není tolik prostoru pro výuku účetnictví na počítačích. Praktická zkouška trvá pouze **jeden den,** kdy studenti nejprve řeší souvislý příklad z účetnictví v ruce a na počítačích řeší úkoly z ostatních předmětů.

Na praktickou část studenty připravujeme v průběhu celého studia, tzn., že v průběhu let výuky tohoto předmětu písemné zkoušení přibližujeme praktické maturitě jak zadáním, tak i náročností a rozsahem.

Dle mého názoru by studenti měli povinně z účetnictví skládat také **ústní zkoušku**. Opět z vlastní zkušenosti vím, že tomu tak není na všech školách. Cílem je, aby studenti dokázali mluvit na dané téma 15 minut. Během zkoušení vyučující opravdu zjistí, zda dané problematice skutečně rozumí anebo se jen na praktickou část naučil účtovací předpisy zpaměti. Opět studenty na tuto část připravujeme pomocí ústního zkoušení v hodinách, kdy otázky formulujeme tak, aby při samotné maturitě dokázali studenti vhodně reagovat.

2.2 Didaktické zásady

Na základě dlouholeté praxe učitelů a na základě pedagogických experimentů vznikly obecné požadavky, kterými by se měl řídit vyučovací proces, kdy otázkou didaktický zásad se zabýval již **J. A. Komenský** ve své Velké didaktice. Tyto obecné požadavky se týkají jak **obsahové**, tak **procesuální** stránky výuky, kdy procesuální stránkou myslíme to, jakým způsobem vyučujeme. V této části se budu jednotlivými didaktickými zásadami věnovat pouze stručně a budu vycházet z vlastních poznámek z předmětu Oborová didaktika a ze skript Didaktika základů účetnictví[2], ve kterých jsou jednotlivé metody rozebrány podrobněji.

2.2.1 Zásada soustavnosti

Jedná se o nejtypičtější zásadu ve výuce Účetnictví. První, co každý učitel musí při uplatnění této zásady promyslet, je **postup výuky**. Na začátku vyučovací hodiny by měla být studentům sdělena struktura dané hodiny, žáci by si měli uvědomit vazby mezi novými poznatky a znalostmi dříve osvojenými a učivo by mělo být utvořeno do didaktického systému.

Při uplatnění této zásady postupujeme nejprve od jednoduššího ke složitějšímu a od konkrétního k abstraktnímu. Soustavnost se promítá především do tvorby pedagogické dokumentace, do tvorby učebnice a učebních textů, do didaktické transformace a do systematické práce žáka i učitele.[3]

2.2.2 Zásada přiměřenosti

Při uplatňování této musí učitel brát na zřetel jak věk žáků, tak jejich předchozí vzdělání, ekonomické znalosti atd. U této zásady dbáme na **koncentrické uspořádání** učiva a spíše předpokládáme, že dosavadní znalosti jsou nižší, než očekáváme.

Mohou však nastat **dva extrémy**. Buď mohou být žáci přetěžováni, nebo naopak náročnost učiva pro ně bude příliš malá. Při obou těchto situacích může dojít ke ztrátě motivace, a proto by se jim měl učitel snažit vyvarovat.

[2] ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: Didaktika základů účetnictví. Praha : Oeconomica, 2011
[3] ASZTALOS, O., Ekonomické vzdělávání v systému středního a vyššího školství v České republice. Praha : VŠE 1996, s. 165

2.2.3 Zásada trvalosti

K tomu, aby studenti získali znalosti trvale, je důležité, aby se při získávání nových poznatků **aktivně podíleli** na výuce. V účetnictví je zcela zbytečné uplatňovat tuto zásadu u učiva, které podléhá legislativním či jiným změnám, po studentech tedy nebudeme požadovat, aby se zpaměti učili čísla účtu, když si je mohou vyhledat v účtové osnově, anebo aby zpaměti znali odpisové sazby.

2.2.4 Zásada názornosti

Každý student si jednotlivé ekonomické poznatky může představovat odlišně, a proto by snahou vyučujícího mělo být, aby si studenti prostřednictvím jeho výkladu, udělali jednotnou představu. Těžko si například student představí, co je to pohledávka či závazek, pokud vyučující nepředloží schéma, které bude pro studenty pochopitelné a na jehož principu pochopí, jaká je podstata daného pojmu.

Proto zejména v účetnictví je **důležité předkládat schémata**, aby studentům byla více přiblížena podstata dané problematiky. Zásadu názornosti využíváme ve vzdělávání pouze jako prostředek k dosažení znalostí, není však cílem ekonomického vzdělávání.

2.2.5 Zásada uvědomělosti a aktivního přístupu

Základním předpokladem pro uplatnění této zásady je, aby studenti vyvinuli **vlastní snahu** k pochopení daného tématu, protože pokud žáci dospěli k některým poznatkům vlastní úvahou, tak si je i lépe zafixují.

Nejefektivnější použití této zásady je v té fázi vyučovací hodiny, která se věnuje **procvičování**. Při výkladu majetku podniku bude nezbytně nutné tuto metodu využít při zařazení majetku podle jednotlivých složek a zdrojů krytí a u rozvahy budeme klást velký důraz na dodržení této zásady při výkladu rozvahových stavů.

2.2.6 Zásada vědeckosti

Při výkladu daného tématu bychom se měli vyvarovat akademickému výkladu, protože pro studenty středních škol jej nepovažujeme za účelný. Výklad by měl být **objektivní**, tzn., že v účetnictví bychom studentům měli předložit nejrůznější možnosti, jak zachytit danou skutečnost.

2.3 Vyučovací metody

Vyučovací metodou máme na mysli určitou cestu, kterou dojdeme k předem stanovenému cíly. Každá metoda slouží k pochopení podstaty ekonomických jevů či pojmů a vede k různým cílům. Vyučovací metody procházely vývojem a můžeme je různě členit, ve své práci jsem metody rozčlenila dle třídění podle Mojžíška[4].

Stejně jako u didaktických zásad budu vycházet převážně ze skript a z učebnice (ASZTALOS, O., Ekonomické vzdělávání v systému středního a vyššího školství v České republice. Praha : VŠE, 1996), kde opět nalezneme jejich podrobnější popis.

2.3.1 Metody expoziční

Metodami expozičními jsou myšleny takové metody, které používáme při **výkladu nového učiva**. Tyto metody můžeme dále členit na *metody mluvené komunikace verbální* (kam patří metody monologické a dialogické) *a psané komunikace verbální.*

Do metod **monologických řadíme** výklad a přednášku. Při **výkladu** by měl každý pedagog zdůrazňovat důležité pojmy, vysvětlit jejich podstatu, načež by studenti měli mít dostatek prostoru pro zápis poznámek do svých sešitů. Pro výklad v účetnictví by měly být typická **schémata**, protože pouze názornou ukázkou mohou studenti pochopit daný jev (např. studentům předkládáme schéma koloběhu oběžného majetku, či schéma členění majetku).

Další monologickou metodou je **přednáška**, kdy žáci budou schopni si z výkladu učitele zapsat podstatné myšlenky do svých sešitů ve formě poznámek. Na středních školách můžeme přednášku volit až ve vyšších ročnících, ale vzhledem k náročnosti metody jí při výuce účetnictví učitelé moc neuplatňují.

Co se týče **dialogických metod**, tak při výuce účetnictví nejvíce uplatníme **výukový rozhovor** a **diskuzi**. Prostřednictvím výukového rozhovoru **získá** učitel **informace** o svých studentech, protože zjistí, jaké mají studenti znalosti z jiných ekonomických předmětů a bude se je snažit mezi sebou propojit. Vyučující tak může zjistit, které pojmy žáci dobře znají a které nikoliv a tím tak ovlivnit další vývoj vyučovací hodiny.

[4] ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: Didaktika základů účetnictví. Praha : Oeconomica, 2011, s. 27

Další dialogickou metodou, kterou můžeme využít, je **diskuze**, avšak já osobně se domnívám, že tato metoda by v 1. koncentrickém okruhu byla pro studenty náročná a zařadila bych jí až ve vyšších ročnících.

Při výuce účetnictví nesmíme také opomenout **metody psané komunikace verbální**. Spadá sem práce s **učebnicí**, **poznámky v sešitě žáků**, **Sbírka příkladů**, ale také **zápis na tabuli**. Studenti mohou hojně využívat **Internetu** (např. u výkladu o dlouhodobém majetku můžeme studentům zadat, aby v příslušném zákoně našli minimální hranici pro pořizovací cenu u dlouhodobého hmotného či nehmotného majetku). Samozřejmě studenti nemusí pracovat pouze s Internetem, ale měli by se naučit pracovat s **odborných a denním tiskem**.

2.3.2 Metody fixační

Fixačními metodami jsou myšleny ty metody, které využíváme při **procvičování a upevňování učiva**. Fixace může **plnit různé funkce**: upevňuje znalosti, současně je také prohlubuje a může propojovat vědomosti získané dříve s vědomostmi nově osvojenými.

V účetnictví fixačními metodami rozumíme **samostatné řešení příkladů**, kdy by příklady měly být odlišné s příklady výkladovými, aby se žáci pouze mechanicky nenaučili postupy. Nejužívanější fixační metoda je **cvičení.** Zařazujeme jej, jak do vyučovací hodiny, tak zadáváme studentům různá cvičení za přípravu doma, kdy nejprve zadáváme dílčí příklady a později, po probrání tematického celku, se studenty řešíme příklady souvislé.

Při osvojování **teoretických poznatků** klademe hlavní důraz na formulaci otázek. Pokud se totiž budeme studenty ptát na určitou problematiku, či pojem stále stejnou otázkou, dojde u nich k mechanickému zapamatování a pokud se na tentýž problém později zeptáme jinak, nebudou schopni naši otázku zodpovědět.

2.3.3 Metody diagnostické a klasifikační

Jedná se o metody, které slouží k **prověřování a zkoušení**. **Obsah zkoušek,** by měl být vhodně zvolený, protože pokud jsme se snažili při výkladu soustředit na to, aby si studenti dané poznatky mezi sebou propojili a pochopili souvislosti a poté budeme zkoušet pouze z definic a pouček, dojde k tomu, že studenti se začnou poznatky učit zpaměti a nebudou rozumět jejich podstatě. Mezi základní formy řadíme **písemné zkoušení, ústní**

zkoušení a praktické prověřování, kdy zkoušení může ve vyučování plnit **řadu funkcí** (didaktickou, motivační, výchovnou, selektivní a administrativní.)[5]

Při **písemném zkoušení** kontrolujeme vědomosti a dovednosti žáka prostřednictvím samostatné práce. V účetnictví písemného zkoušení využíváme při prověřování účtování určité oblasti, kdy se může objevit problém započítávání chyb. Vzhledem k tomu, že se zde nejedná o praxi, ale studenti se na praxi připravují, vyučující započítá pouze původní chybu a další chyby nebude počítat. Součástí této formy, samozřejmě musí být i **prověřování teoretických znalostí.** V tomto případě by vyučující měl otázky v písemných pracích pokládat srozumitelně a přesně je vymezovat, například: *„Je běžný účet cizí či vlastní zdroj? Odpověď zdůvodněte.“ Jsou aktiva zdroji krytí majetku a pasiva složky majetku či nikoliv?“*

Ústní zkoušení studentů by mělo probíhat **individuálně** a otázky by měly být vhodně zformulovány. Cílem ústního zkoušení je zjistit, zda student dané problematice rozumí, či nikoliv. Při této metodě by student měl být schopen určit, o jakou se jedná hospodářskou operaci a jaký je její dopad na majetek podniku (např. u změn rozvahových stavů by studenti měli pochopit, že pokud se současně zvyšují i snižují aktiva, tak to nemá dopad na objem majetku, ale pouze se mění struktura majetku).

Úkoly při **praktickém ověřování** jsou zadávány tak, aby byly stejné jako ty, se kterými se studenti budou setkávat v praxi. Praktická zkouška je na OA zařazována jako jedna **z maturitních zkoušek** a studenti by na ní měli být připravování po celou dobu studia účetnictví. Obsahem by neměly být jednotlivé dílčí úkoly, ale podle zadání by studenti měli být schopni **samostatně sestavit postup řešení** a **stanovit si** jednotlivé **kroky** svého postupu. Cílem je sestavit praktickou zkoušku tak, aby rozsahem, obsahem i zadáním odpovídala tomu, na co jsou studenti zvyklí z přípravy na maturitu. Pokud bude praktická zkouška takto sestavena, tak by žáky nemělo nic překvapit.

[5] ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: Didaktika základů účetnictví. Praha : Oeconomica, 2011, s. 31

2.4 Využití příkladů ve výuce účetnictví

Studenti by se ve výuce měli učit, jak poznatky získané v účetnictví využít prakticky a proto musíme hojně využívat příkladů, které lze zahrnout do všech fází vyučovacího procesu (jak při výkladu, tak při procvičování, tak při ověřování učiva).

Pokud chceme ve vyučovacím procesu dosáhnout výsledků, které očekáváme, měl by si vyučující vytvořit **soustavu příkladů** pro každé téma. Příklady se však od sebe liší obsahem, zadáním a řešením a také ve všech částech vyučovacího procesu půjde o rozdílnou složitost.

Pro **výklad** si připravíme spíše jednodušší příklady, aby studenti porozuměli podstatě a osvojili si poznatky nové, popřípadě zopakovali pojmy starší, které s novou problematikou souvisí. Při **procvičování** spíše využijeme takových příkladů, ve kterých se budeme snažit, aby si studenti uvědomili rozdíly mezi jednotlivými pojmy (např. by studentům mohly činit problémy výše pořizovacích cen u dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku). Ve fázi **prověřování** studentům předkládáme takový příklad, který by měl shrnout celý tematický celek, který byl probrán, a tím si také studenti uvědomují, že v účetnictví na sebe vše navazuje, a proto si musí neustále již získané poznatky opakovat či prohlubovat.

3 Praktická část

3.1 Majetek podniku a zdroje financování majetku

S majetkem podniku se studenti již setkali v prvním ročníku, předmětu ekonomika, a proto v tomto tematickém celku dochází k prohlubování jejich znalostí z této problematiky a také k ověřování, zda dané látce plně rozumí.
Ještě před samotným výkladem daného celku z účetního pohledu, bychom se studenty měli zopakovat tyto **základní pojmy**:

- *Co je to podnik*? Jedná se o funkčně a právně samostatný subjekt zpravidla zakládaný a provozovaný podnikatelem za účelem dosahování podnikatelského zisku, což je cíl a motiv k podnikání[6]
- *Jaké je členění podniků?* – z hlediska hlavní činnosti a právní formy podnikání
- *Jaké jsou fáze činnosti podniku* – zopakujeme na příkladu výrobního podniku

Na základě těchto faktů se dostaneme k samotné podstatě majetku podniku. V prvé řadě zdůrazňujeme, že v účetnictví máme **dvojí pohled**. Jedná se o konkrétní **formy (složky) majetku** a poté o jeho **zdroje krytí** (financování). Aby si studenti dokázali vytvořit představu ještě před samotným výkladem, pokusíme se tuto problematiku vysvětlit na příkladu z jejich každodenního života. Formou otázek se budeme ptát, jaký majetek představuje jejich domácnost. Jejich odpovědi může pedagog buďto zapisovat na tabuli anebo je na tabuli mohou zapisovat sami studenti. Poté si tyto příklady jako počítač, automobil, televize, oblečení, jídlo atd. rozčleníme do dvou skupin a to z hlediska jejich charakteru, na **dlouhodobé** a **krátkodobé.** Studenti by se měli zamyslet nad tím, jakým způsobem rodiče získávají peníze, prostřednictvím kterých si mohou všechny tyto věci nakoupit. Rozhodně by je mělo napadnout, že rodiče si je vydělají v práci a že jim je jejich zaměstnavatel zasílá na běžný účet. Těmto penězům na účtu říkáme vklady, a tudíž se jedná o pohledávku za peněžním ústavem.

Po tomto motivačním příkladu se začneme zaměřovat na samotný podnik. Vysvětlíme si, že i podnik potřebuje různé prostředky pro svou činnost. V této části můžeme opět využít formu rozhovoru a studentů se ptát, jaké prostředky podnik potřebuje. Určitě by se na tabuli objevily příklady jako stroje, budovy, automobily,

[6] PEŠTOVÁ, S., ROTPORT, M. Slovník ekonomických pojmů: pro střední školy a veřejnost. Praha : Fortuna, 2004, s. 55

počítače atd. Studenti by se měli zamyslet nad tím, co s nimi podnik dělá. Odpovědí by mělo být, že podnik s nimi nějakým způsobem hospodaří a že tento pojem nazýváme **Obchodní majetek**. Po tomto odvození si studenti do svých sešitů zapíší, že obchodním majetkem jsou tedy všechny prostředky, které podnik při své činnosti užívá[7], a pokud by měli k dispozici počítač, mohli by si jeho definice vyhledat jak v Zákoně o daních z příjmů, tak v Obchodním zákoníku.[8] Poté bychom si vysvětlili, že majetek členíme na dlouhodobý a oběžný.

[7] ŠTOHL, P. Učebnice účetnictví 2011: pro střední školy a pro veřejnost 1. díl. Dvanácté, upravené vydání podle právního stavu k 1. 1. 2011. Znojmo : Štohl Pavel Ing. - vzdělávací středisko, Znojmo, červen 2011, s. 20.

[8] Zákon o daních z příjmů definuje obchodní majetek takto: „Obchodním majetkem se pro účely daně z příjmů fyzických osob rozumí souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek a jiných práv a penězi ocenitelných jiných hodnot), které jsou ve vlastnictví poplatníka a o kterých bylo nebo je účtováno anebo jsou nebo byly uvedeny v evidenci majetku a závazků pro účely stanovení základu daně a daně z příjmů (dále jen "daňová evidence"). Dnem vyřazení majetku z obchodního majetku poplatníka se rozumí den, kdy poplatník o tomto majetku naposledy účtoval nebo jej naposledy uváděl v daňové evidenci. „ Dostupné na: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dprij/cast1.aspx#par4 (22. 4. 2012)

Obchodní zákoník definuje obchodní majetek takto: „Obchodním majetkem podnikatele, který je fyzickou osobou, se pro účely tohoto zákona rozumí majetek (věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty), který patří podnikateli a slouží nebo je určen k jeho podnikání. Obchodním majetkem podnikatele, který je právnickou osobou, se rozumí veškerý jeho majetek.“ Dostupné na: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchzak/cast1.aspx#par6 (22. 4. 2012)

3.2 Složky majetku podniku

3.3 Dlouhodobý majetek

Ze všeho nejdříve by studenti měli znát podstatu dlouhodobého majetku, tzn., že slouží podniku **déle než jeden rok**, dochází k jeho **postupnému opotřebení** a že jej dále podrobněji členíme na dlouhodobý hmotný, nehmotný a finanční majetek.

Základní charakteristika **hmotného majetku** je studentům již známa z ekonomiky z prvního ročníku, tudíž zopakujeme, jaká je jeho podstata a co všechno do něj patří. Důraz klademe na to, že pořizovací cena tohoto majetku je podle zákona o daních z příjmů vyšší než **40 000 Kč** a že každá účetní jednotka si může sama stanovit tuto hranici pro účely účetnictví jinak, většina účetních jednotek však respektuje tento limit.

Dále musíme nastínit, že pokud některé prostředky nesplňují tento limit, tak se jedná o **drobný hmotný majetek**, který budeme později účtovat do nákladů.

Po probrání hmotného majetku společně se studenty společně vyřešíme následující příklad (řešení viz Příloha č. 2).

Př. č. 1: Firma Dlouhý a syn, s. r. o. si stanovila hranici pořizovací ceny pro zařazení majetku do dlouhodobého hmotného, větší než 40 000 Kč. Za měsíc březen nakoupili:

1) Telefon s faxem za 18 000 Kč
2) Automobil ve výši 350 000 Kč
3) Kopírka ve výši 39 000 Kč

Rozhodněte, zda daný majetek bude evidován jako DHM či se bude jednat o majetek drobný.

V případě **dlouhodobého nehmotného majetku** budeme postupovat obdobně jako u majetku hmotného s tím rozdílem, že si studenti musí zapamatovat, že u nehmotného majetku musí být, dle Zákona o daních z příjmů, pořizovací cena vyšší než **60 000 Kč**. Stejně jako u majetku hmotného zde může nastat situace, že některé položky budou mít nižší pořizovací cenu, tento majetek opět budeme nazývat **majetkem drobným**, tentokráte nehmotným. Pro hlubší pochopení opět společně vypracujeme následující příklad (řešení viz Příloha č. 2):

Př. č. 2: Firma Dlouhý a syn, s. r. o. si stanovila hranici pořizovací ceny pro zařazení majetku do dlouhodobého nehmotného, větší než 60 000 Kč. Firma Malý, s. r. o má ve vnitřní směrnici určený limit 45 000 Kč. Za měsíc duben nakoupili:

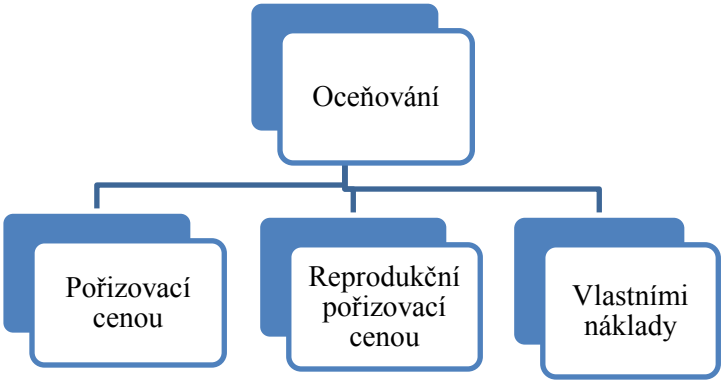
- Software na vedení účetnictví za 65 000 Kč.

Určete u jednotlivých firem, zda se jedná o dlouhodobý nehmotný majetek, či o majetek drobný.

U třetí skupiny dlouhodobého majetku není oproti předešlým skupinám **stanovena minimální hranice** pořizovací ceny. V 1. koncentrickém okruhu postačí, pokud studenti budou vědět, že sem patří cenné papíry, které podnik předpokládá držet déle než 1 rok (podrobnějšímu účtování cenných papírů se budeme věnovat až ve 2. koncentrickém okruhu), či poskytnuté půjčky na dobu delší než jeden rok.

Pro probrání jednotlivých skupin dlouhodobého majetku se studenty zopakujeme druhy oceňování (viz Schéma 1):

Schéma 1: Oceňování dlouhodobého majetku

Po zakreslení schématu do sešitu zopakujeme **jednotlivé pojmy**:

- **Pořizovací cena** – tato cena se používá, pokud nakupujeme majetek od dodavatele. Zahrnuje **cenu pořízení** daného majetku + jeho **vedlejší pořizovací náklady** (to může být montáž, dopravné, odměny za poradenské služby apod.
- **Reprodukční pořizovací cena** – tato cena se používá, pokud majetek byl získán darování, či u nově zjištěného majetku, který není zachycen v účetnictví.
- **Vlastními náklady** oceňujeme tehdy, pokud si účetní jednotka majetek sama vyrobí.

Dalším pojmem, který se studenty zopakujeme, je opotřebení dlouhodobého majetku, se kterým se již setkali v prvním ročníku. Formou otázek zopakujeme, co je opotřebení **fyzické** a **morální**, co je to **odpis**, **oprávky**, **zůstatková cena**.

Studenti by měli znát, že rozlišujeme několik **druhů odpisů**. Nejprve bychom jim měli nastínit základní členění na odpisy účetní a daňové, kdy jim vysvětlíme, že **účetní odpisy** si určuje účetní jednotka sama a vyjadřují nám skutečnou míru opotřebení majetku a že účetní jednotka bude v účetnictví zahrnovat pouze tyto odpisy, zatímco **daňové odpisy** jsou dány Zákonem o daních z příjmů a slouží k úpravě daňového základu.

Další členění, které by studenti měli znát, je rozlišení odpisů na **rovnoměrné** a **zrychlené,** kdy se nebudeme zabývat jejich početním řešením, ale pouze zdůrazníme, že u zrychlených odpisů dochází k postupnému snižování ročního odpisu.

V tom tematickém celku se zaměříme pouze na **lineární výpočet odpisu**, kdy nejprve vypočítáme odpisy dle doby upotřebitelnosti a poté dle výkonu. Zadání předložíme studentům následující (řešení viz Příloha č. 2):

Př. č. 3: Pořizovací cena stroje činí 100 000 Kč a doba jeho upotřebitelnosti je 5 let. Vypočtěte:

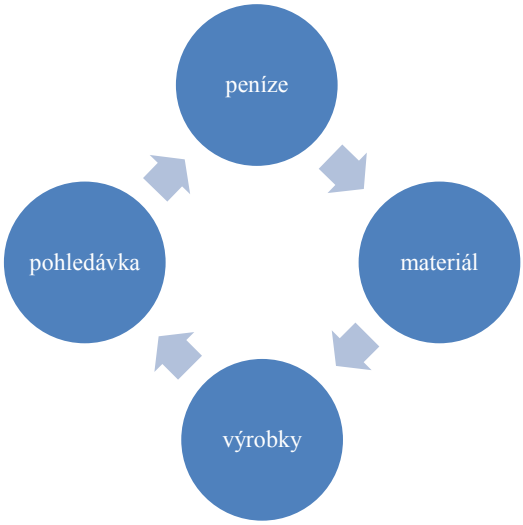
a) roční odpisy, výši oprávek v jednotlivých letech a zůstatkovou cenu
b) měsíční odpis

Př. č. 4: Pořizovací cena stroje činí 150 000 Kč a předpokládáme, že za dobu svojí životnosti vyrobí 700 000 ks výrobků. Za sledované období jsme vyrobili 200 ks výrobků. Vypočtěte roční odpis.

3.4 Oběžný majetek

Na začátku výkladu bychom se studenty měli zopakovat následující základní schéma koloběhu oběžného majetku:

Schéma 2: Koloběh oběžného majetku[9]

Na základě tohoto schématu si studenti zapíší, že oběžný majetek je tvořen takovými majetkovými složkami, které mění během hospodářské činnosti svou formu a dochází u nich k jednorázové spotřebě nebo se z hospodářské činnosti získávají[10]. Vzhledem k tomu, že tento majetek je neustále v pohybu ho nazýváme majetkem oběžným.

V některých publikacích se ovšem můžeme setkat se schématem, ve kterém se mezi hotovými výrobky a pohledávkou objeví ještě **zboží.** Studenty to může zmást a mohou si myslet, že v podniku se při prodeji z výrobků stává zboží, což je chyba, protože již z ekonomiky ví, že zboží podniky nakupují za účelem následného prodeje v nezměněné podobě.

U členění majetku navážeme na znalosti, které studenti z toho tematického celku již mají, tudíž si oběžný majetek rozčleníme na **zásoby, krátkodobý finanční majetek a na pohledávky.**

[9] KRÁLOVÁ, A., ASZTALOS O. Didaktika ekonomiky I. díl. Praha : Oeconomica, 2007, s. 64.
[10] MUNZAR, V, BURDA ST, Z, BURDA ML, Z. Účetnictví: pro 2. ročník obchodních akademií a pro ostatní střední školy. Praha : Fortuna, 2000, s. 11.

3.4.1 Zásoby

Do zásob v účetnictví patří materiál, zboží, nedokončená výroba a výrobky. Formou rozhovoru se budeme studentů ptát, jaké mají znalosti z toho tématu z prvního ročníku. Můžeme zvolit otázky typu „*Co si představujete pod pojmem materiál? Co je to zboží? Znáte nějaké příklady nedokončené výroby*?“ atd. Po zodpovězení těchto otázek by si studenti zapsali stručné definice zásob. Pro lepší přehlednost můžeme využít tabulky:

Tabulka 1: Druhy zásob[11]

Materiál	jsou předměty, které se používají ke zhotovení výrobku
Zboží	jsou movité věci koupené za účelem dalšího prodeje
Výrobky	jsou předměty, které podnik vyrábí s cílem prodat je odběratelům
Nedokončená výroba	jsou produkty, které již prošly jedním nebo několika výrobními stupni, nejsou již materiálem, ale také ještě nejsou hotovým výrobkem

Pozn.: za zboží může být považována i nemovitost a to v případě realitních kanceláří.

Samozřejmě bychom si měli připomenout, že zásoby dělíme na **zásoby nakupované** a **vlastní výroby**, pro pochopení si rozdělení zapíšeme znovu do tabulky:

Tabulka 2: Zásoby[12]

Nakupované	**Vlastní výroby**
materiál	materiál
zboží	nedokončená výroba
zvířata	polotovary
	výrobky

3.4.2 Krátkodobý finanční majetek

Na začátku výkladu se studentů zeptáme, zda mají nějakou představu o tom, co je to vůbec krátkodobý majetek. Po oboustranném rozhovoru bychom se měli dostat

[11] ŠTOHL, P. Učebnice účetnictví 2011: pro střední školy a pro veřejnost 1. díl. Dvanácté, upravené vydání podle právního stavu k 1. 1. 2011. Znojmo : Štohl Pavel Ing. - vzdělávací středisko, červen 2011, s. 21
[12] KRÁLOVÁ, A., ASZTALOS O. Didaktika ekonomiky I. díl. Praha : Oeconomica, 2007, s. 65

k výsledku, že za krátkodobý finanční majetek považujeme v prvé řadě **peněžní prostředky**. Peněžní prostředky může mít podnikatelský subjekt ve dvou formách:

- **Peníze v hotovosti**, kdy podnikatel v pokladně drží jen přiměřené množství peněz
- **Peněžní prostředky na běžném účtu** ve svém peněžním ústavu

Schéma 3: Struktura vkladového (běžného) účtu v bance[13]

BANKA

pro nás přijala:	pro nás vydala:
od odběratelů za prodané výrobky 350 000 Kč	dodavatelům za materiál, práce, za mzdy atd.
	} zůstatek naší pohledávky vůči bance (40 000 Kč)

Další formou krátkodobého finančního majetku mohou být **ceniny**. S tímto pojmem se studenti setkali v prvním ročníku v ekonomice, a proto zopakujeme podstatu tohoto majetku. Jedná se tedy o takový majetek, který v určitých situacích může nahradit peníze. Jako příklady uvedeme studentům poštovní známky a poté se jich zeptáme, zda by je nenapadl další příklad. Je pravděpodobné, že uvedou například dálniční známky, telefonní karty anebo stravenky.

Nedílnou součástí tohoto majetku jsou **cenné papíry**. Oproti majetku dlouhodobému se tyto cenné papíry snaží účetní jednotka do jednoho roku prodat anebo jejich doba splatnosti je menší než 1 rok.

3.4.3 Pohledávky

Na začátku výkladu pojmu pohledávka se budeme snažit studentům její definici vysvětlit na následujícím schématu:

[13] KOUDELA, J. Didaktika účetnictví: Díl 2. Praha : Oeconomica, 1993, s. 33

Schéma 4: Vznik a zánik pohledávky[14]

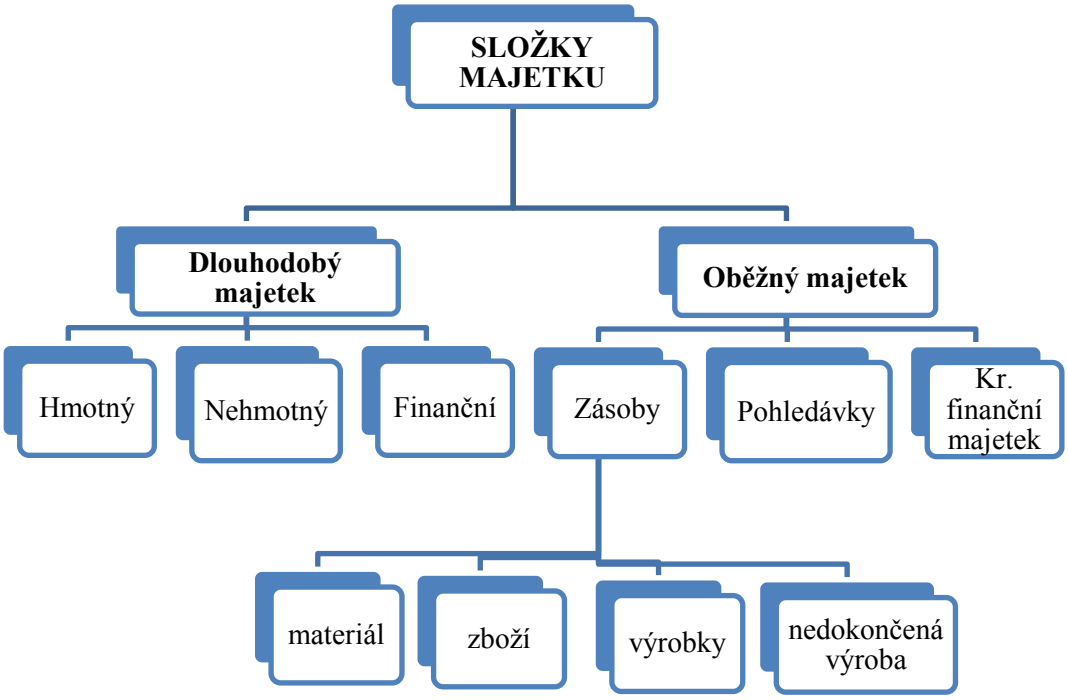

Po zakreslení schématu si žáci zapíší, že **pohledávkou** myslíme nárok podnikatele (tudíž věřitele) na úhradu peněžní částky od jiného subjektu (tudíž dlužníka). Pro pochopení pojmu uvedeme, že se jedná například o fakturu vystavenou, přeplatek na dani, nárok na pojistné plnění atd.

Pro upevnění poznatků o majetku podniku studentům předložíme následující schéma, které jim bude sloužit k tomu, aby si uceleně uvědomili, jaké máme složky majetku. Toto schéma by si pedagog mohl připravit ve své prezentaci a na konci výkladu ohledně složek majetku podniku společně s žáky postupně doplňovat.

[14] MUNZAR, V., BURDA ST, Z, BURDA ML, Z. Účetnictví: pro 2. ročník obchodních akademií a pro ostatní střední školy. Praha : Fortuna, 2000, s. 11

Schéma 5: Shrnutí složek majetku

Na základě tohoto členění by měli být studenti schopni vyřešit následující příklad a také úkoly ve Sbírce příkladů.

Př. č. 5: Firma Dlouhý a syn, s. r. o. pořídila následující majetek. Hranice pro zařazení činí 40 000 Kč pro dlouhodobý hmotný majetek a pro dlouhodobý nehmotný majetek činí 60 000 Kč. Zařaďte do majetku firmy jednotlivé položky. (řešení viz Příloha č. 2).

Číslo	Text	Cena	Druh
1	nákup poštovních známek	200,-	
2	nákup CP, které hodlá podnikatel v podniku držet po dobu delší než 1 rok	100 000,-	
3	nákup počítače a jeho příslušenství	50 000,-	
4	nákup notebooku	10 000,-	
5	nákup licence	70 000,-	
6	nákup dřeva na výrobu prken	15 000,-	
7	nákup židlí určených k prodeji	40 000,-	
8	Podnikatel vyfakturoval židle odběrateli	80 000,-	
9	nákup pozemku	300 000,-	
10	nákup nábytku do kanceláře (stůl)	8 000,-	

3.5 Zdroje financování majetku

Jak jsme již studenty obeznámili v úvodu, v podniku máme vždy dvojí pohled na majetek. Tím druhým pohledem jsou právě zdroje, ze kterých jej financujeme. Před samotným zahájením výkladu se studentů zeptáme, zda mají nějakou představu o tom, které zdroje by to měli být. Společně bychom došli k závěru, že zdroje financování rozdělujeme na **cizí** a **vlastní zdroje**.

3.5.1 Vlastní zdroje (vlastní kapitál)

Na začátku výkladu se společně pokusíme se studenty identifikovat, co by asi tak mohlo být vlastními zdroji. Na tabuli by se měly objevit takové příklady, jako, že sám podnikatel do firmy vloží nějaké peníze anebo majetek a také samozřejmě zisk daného podniku.

Po tomto obecném odvození si studenti zapíší do sešitu, že **vlastními zdroji** myslíme zdroje trvalé a jsou to ty zdroje, které si podnik sám vytvořil svou činností. Za takovou obecnou rovnici můžeme považovat:

Obrázek 2: Obecná rovnice vlastních zdrojů[15]

Vlastní kapitál = Majetek - Závazky

3.5.2 Cizí zdroje

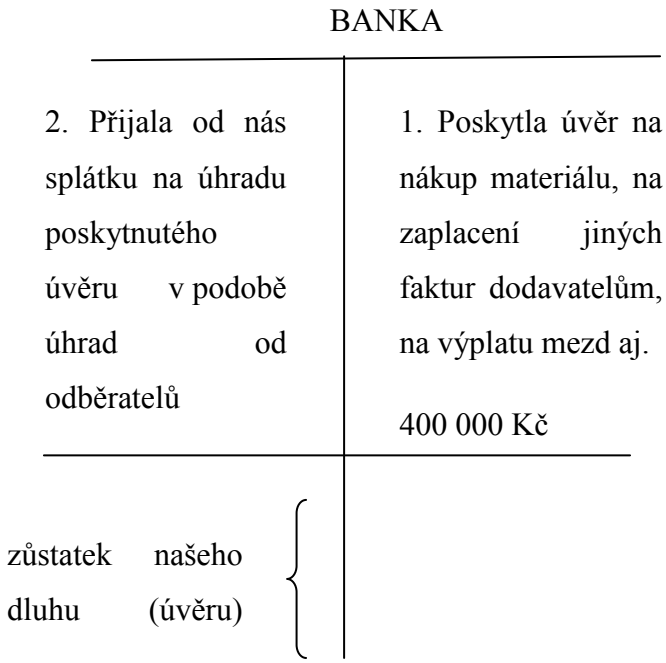
Vzhledem k tomu, že do cizích zdrojů patří úvěry a různé druhy závazků je v prvé řadě důležité, aby si studenti zopakovali a řádně naučili následující pojmy:

- Úvěr
- Dluh (závazek)
- Dlužník
- Věřitel
- Doba splatnosti

[15] ŠTOHL, P. Učebnice účetnictví 2011: pro střední školy a pro veřejnost 1. díl. Dvanácté, upravené vydání podle právního stavu k 1. 1. 2011. Znojmo : Štohl Pavel Ing. - vzdělávací středisko, červen 2011, s. 23

V prvé řadě se zaměříme na vysvětlení pojmu **úvěr**. Nejprve necháme studenty zamyslet se nad tím, co takový úvěr pro účetní jednotku představuje a poté by si do sešitu zapsali, že v případě úvěru **banka poskytne** firmě nějaké peněžní prostředky. Pro lepší pochopení využijeme metodu názornosti a studentům předložíme následující schéma:

Schéma 6: Struktura úvěrového účtu v bance[16]

Poté bude zápis pokračovat dál a to tak, že si studenti zapíší, že po určité době, tzv. **době splatnosti** se podnikatel zavazuje, že uhradí dlužnou částku společně s poplatkem za úvěr (=úrok).

Členění úvěrů[17]

Dle **doby splatnosti** rozlišujeme úvěry:

- **Krátkodobé** (splatné do jednoho roku)
- **Střednědobé** (splatné do dvou až čtyř let)
- **Dlouhodobé** (splatné za delší dobu než čtyři roky)

Podle **účelu** členíme úvěry:

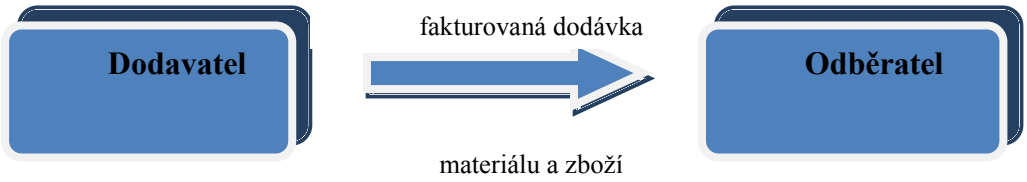
- **Provozní** (na zajištění provozních potřeb jako zaplacení koupeného materiálu, energie a poskytnutých různých služeb)
- **Investiční** (na zaplacení koupeného investičního majetku)

[16] KOUDELA, J. Didaktika účetnictví: Díl 2. Praha : Oeconomica, 1993, s. 33
[17] MUNZAR, V, BURDA ST, Z. BURDA ML, Z. Účetnictví: pro 2. ročník obchodních akademií a pro ostatní střední školy. Praha: Fortuna, 2000, s. 12

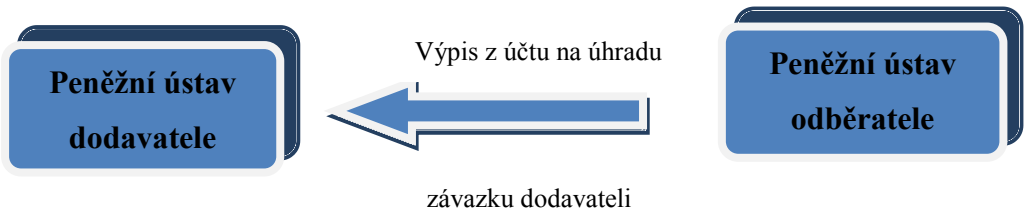
Po výkladu o úvěrech se studenty probereme **závazky**. Podstatu závazku by pro studenty nemělo být obtížné odvodit. Proto se na začátku výkladu studentů zeptáme, co si představují pod tímto pojmem a potom by si definici zapsali do sešitu. V účetnictví rozlišujeme několik **druhů závazků**:

a) **Závazky vůči dodavatelům** – tyto závazky můžeme studentům vysvětlit na následujícím schématu:

Schéma 7: Vznik a zánik závazku[18]

Vznik závazku (dluhu) odběratele

Zánik závazku

b) **Závazky vůči zaměstnancům, zdravotní pojišťovně, správě sociálního zabezpečení**:

S těmito druhy závazků se studenti asi zřejmě ještě nesetkali. Proto jim musíme vysvětlit, že *závazek vůči zaměstnancům* nám nejčastěji vzniká, pokud se jedná o nevyplacené mzdy zaměstnancům, *závazek vůči zdravotní pojišťovně*, pokud se jedná o neuhrazené pojištění, konkrétně tedy o zdravotní pojištění a *závazek vůči správě sociálního zabezpečení* nejčastěji vzniká, pokud účetní jednotka neuhradí sociální pojištění.

[18] MUNZAR, V, BURDA ST, Z, BURDA ML, Z. Účetnictví: pro 2. ročník obchodních akademií a pro ostatní střední školy. Praha : Fortuna, 2000, s. 12

c) **Závazky vůči finančnímu úřadu**:

Po předchozím výkladu by studenti mohli odvodit, že tento závazek vzniká, pokud neuhradíme daně.

V neposlední řadě klademe důraz na to, aby si studenti uvědomovali, že současně se závazkem vzniká vždy pohledávka a při zaplacení závazku zaniká jak závazek, tak pohledávka.

Pro lepší zapamatování členění zdrojů financování předložíme studentům následující schéma.

Schéma 8: Zdroje financování majetku

Po výkladu zdrojů financování majetku můžeme opět využít **skupinového vyučování**, kdy studenty rozdělíme do několika skupin a přeložíme jim následující otázky, týkající se celé problematiky majetku podniku.

- Vysvětlete, proč v účetnictví máme dvojí pohled na majetek.
- Stručně objasněte pojem „obchodní majetek“.
- Vyjmenujte co nejvíce příkladů k hmotnému, k nehmotnému a k finančnímu majetku.
- Jaká je výše pořizovací ceny u finančního majetku?
- Co je to drobný hmotný/nehmotný majetek?

- Jaké jsou druhy oceňování dlouhodobého majetku?
- Jaký je rozdíl mezi účetním a daňovým odpisováním?
- Vysvětlete charakteristiku majetku oběžného.
- Co patří do zásob?
- Vysvětlete pojem pohledávka a závazek.
- Na jaké dvě skupiny rozdělujeme zdroje financování majetku?
- Co patří do cizích zdrojů?
- Vysvětlete pojem doba splatnosti.
- Jaké znáte druhy závazků?

3.6 Inventura majetku a závazků

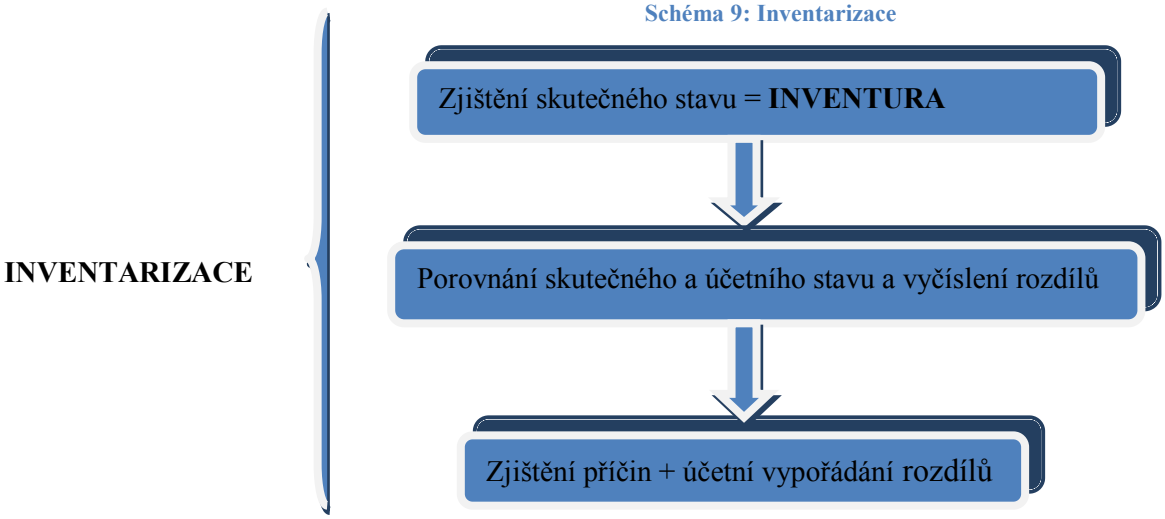
S dvojím pohledem na majetek podniku samozřejmě také souvisí inventura majetku a závazků. Zaměříme se pouze na základ a podrobnější vysvětlení provedeme až na konci školního roku.

Hlavní důraz bychom měli klást na vysvětlení rozdílu mezi pojmy **inventura** a **inventarizace.** Inventurou rozumíme především zjištěním skutečného stavu. Rozlišujeme dva typy inventury:

- **Fyzickou** – ta se provádí u majetku, který má hmotnou povahu přepočítáním, přeměřením, převážením
- **Dokladovou** – ta se provádí u majetku nehmotné povahy na základě dokumentace (např. u pohledávek a závazků)

Pro vysvětlení pojmu **inventarizace** použijeme následující schéma:

Schéma 9: Inventarizace

Prozatím nám bude stačit pouze toto schéma, aby si studenti udělali nějakou představu. Inventarizací, zvláště pak **inventarizačními rozdíly** a jejich **účetním zaznamenáním** se budeme zabývat až později.

3.7 Aktiva a pasiva

Na majetek podniku máme dvojí pohled z určitého důvodu. Jednotlivé složky majetku nazýváme AKTIVA, zatímco zdroje financování nazýváme PASIVA. Součet aktiv a pasiv se musí vždy rovnat (tento vztah nazýváme základní bilanční rovnicí).

Pro lepší a hlubší pochopení a pro lepší představu předložíme studentům schéma (viz Příloha č. 3).

3.8 Rozvaha

Tento tematický celek je zahrnut v 1. koncentrickém okruhu a konkrétně souvisí se **základy účetnictví**. Se studenty navážeme na majetek podniku, kdy dbáme na to, zda klíčovým pojmům opravdu rozumí.

V prezentaci si připravíme **opakovací schémata**, která budou slepá a studenti je budou muset doplnit (viz Schéma 5: Shrnutí složek majetku, Schéma 8: Zdroje financování majetku) a měli by se pokusit jednotlivé položky stručně **charakterizovat.** To by ve vyučovací hodině mohlo probíhat formou rozhovoru, kdy učitel by zadal otázku, například *„Co patří do dlouhodobého hmotného majetku?“, „Co je charakteristické pro oběžný majetek?“, „Vysvětlete pojem cizí zdroje.“*, *„Co jsou to aktiva a co pasiva?“* a vyvolával by jednotlivé studenty. Aby se toto opakování stalo pro studenty **motivující**, může pedagog navrhnout, že dostanou malou známku, která by jim na konci školního roku mohla být užitečná, pokud budou mít nerozhodnou známku.

Po zopakování předchozího tematického celku můžeme začít probírat samotnou rozvahu. Výklad by měl být rozčleněn do několika jednotlivých kapitol. Nejprve se budeme věnovat samotné **podstatě a obsahu**, poté **s členěním rozvahy a s její formou**, s **hospodářskými operacemi a účetními případy** a velký důraz budeme klást na **typické změny rozvahových stavů**. Při **výkladu** aplikujeme frontální vyučování, zatímco při **procvičování** můžeme využít vyučování skupinového. Pedagog při výkladu hojně využije prostředky didaktické techniky jako dataprojektor, tabuli, vizualizér a mohl by využít i interaktivní tabule, pokud bude k dispozici. Tento tematický celek je velice důležitý pro budoucí pochopení fungování účetnictví, a proto budeme respektovat zásadu **přiměřenosti**, **soustavnosti**, ale hlavně také **trvalosti**.

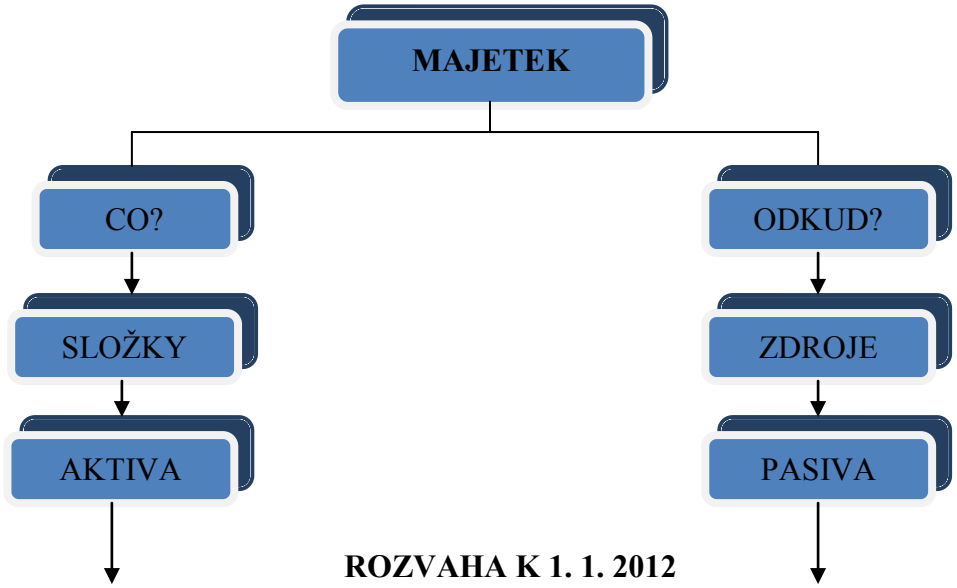
3.8.1 Podstata a obsah rozvahy

- **Co je to rozvaha?**

Studenti by si měli zapamatovat, že se jedná o **přehled** o aktivech a pasivech v podniku k určitému okamžiku, to znamená, že rozvaha poskytuje informace nejrůznějším subjektům.

Rozvahu zaznamenáváme v tzv. **T-formě**, kdy na **levé straně** evidujeme aktiva, zatímco na **straně pravé** evidujeme pasiva. Pro přehlednost a lepší pochopení využijeme následující schéma, kde si studenti více propojí tento tematický celek s předešlým:

Schéma 10: Dvojí pohled na majetek a zdroje podniku a jeho vyústění do rozvahy[19]

ROZVAHA K 1. 1. 2012

STÁLÁ AKTIVA Budovy, stroje, zařízení, dopravní prostředky, atd. OBĚŽNÁ AKTIVA Zásoby materiálu Nedokončená výroba Výrobky Zboží	VLASTNÍ ZDROJE Vlastní kapitál CIZÍ ZDROJE Bankovní úvěry Dodavatelé Jiné závazky
SOUČET A =	**SOUČET P**

[19] ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: Didaktika základů účetnictví. Praha : Oeconomica, 2011, s. 62

Abychom studentům rozvahu nějak přiblížili, využijeme opět (jako u výkladu majetku podniku) **příklad** z běžného života. Zeptáme se jich, jaká aktiva může mít člověk, který se osamostatní od svých rodičů a jaké si představují zdroje krytí. Společnými silami, bychom měli dospět k nějakému výsledku a nakonec bychom nakreslili na tabuli tuto konkrétní rozvahu:

Schéma 11: Příklad rozvahy

Aktiva	Rozvaha k 1. 1.	Pasiva	
Nábytek	11 500,-	Úspory z příjmů	5 000,-
Notebook	10 000,-	Dary od příbuzných	5 000,-
Mobilní telefon	2 000,-	Půjčka od rodičů	25 000,-
Kosmetika	2 500,-		
Oblečení	5 000,-		
	35 000,-		35 000,-

3.8.2 Členění rozvahy

Pro hluboké pochopení rozvahy je důležité, aby studenti uměli rozlišit aktiva a pasiva v rozvaze. Při vysvětlování členění budeme využívat několika **schémat,** která budeme postupně prohlubovat. Schémata může mít pedagog předem připravené graficky v prezentaci. Studenti již z předešlého výkladu vědí, že na levé straně evidujeme aktiva, tudíž složky majetku, zatímco na straně pravé evidujeme pasiva, tudíž zdroje financování, proto bychom jim již mohli předložit následující schéma, ve kterém již začínáme **konkretizovat** jednotlivé pojmy:

Schéma 12: Schéma rozvahy[20]

Aktiva Rozvaha k 31. 12. 2011 Pasiva

DLOUHODOBÝ MAJETEK (STÁLÁ	VLASTNÍ KAPITÁL (VLASTNÍ ZDROJE)
OBĚŽNÝ MAJETEK (OBĚŽNÁ AKTIVA)	ZÁVAZKY DLUHY (CIZÍ ZDROJE)

A = P

Po zakreslení tohoto základního schématu můžeme studentům předložit **základní strukturu rozvahy**, která má následující podobu:

Schéma 13: Základní struktura rozvahy[21]

Aktiva Rozvaha k 31. 12. 2011 Pasiva

STÁLÁ AKTIVA Hmotný DM Nehmotný DM Finanční DM **OBĚŽNÁ AKTIVA** Zásoby Pohledávky Peníze	**VLASTNÍ ZDROJE** Základní kapitál **CIZÍ ZDROJE** Úvěry Závazky
ÚHRN A =	**ÚHRN P**

Po zakreslení a vysvětlení těchto schémat by studenti měli pochopit základní princip členění rozvahy. Aby však studenti dokázali vypracovat domácí úkol, musíme jim ještě vysvětlit, jak z rozvahy vypočítáme **hospodářský výsledek**. HV zjistíme jako rozdíl mezi aktivy a pasivy, ten může být buďto **kladný** (zisk) anebo **záporný** (ztráta).

[20] ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: Didaktika základů účetnictví. Praha : Oeconomica, 2011, s. 63
[21] ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: Didaktika základů účetnictví. Praha : Oeconomica, 2011, s. 64

Samozřejmě, že pro upevnění nově získaných znalostí je důležité tuto látku **procvičit** a proto v této fázi vyučovací hodiny bychom mohli využít metodu **skupinového vyučování**. Studenty bychom rozdělili do několika skupin přibližně po 4-5 členech (konkrétně by záleželo na počtu žáků ve třídě). Každá skupinka by musela vyřešit následující příklad:

Zadání: Slečna Malá podniká a provozuje malé květinářství v Praze. Vlastní majetek, který je rozepsaný níže a Vaším úkolem je sestavit rozvahu a zjistit HV. (Řešení viz Příloha č. 4)

Základní kapitál	250 000,-
Software	5 000,-
Materiál	15 000,-
Hotové výrobky	5 000,-
Úvěr	300 000,-
Závazky (dodavatel)	25 000,-
Zboží	20 000,-
Budova	1 200 000,-
Peníze v hotovosti	10 000,-
Peníze na BÚ	250 000,-
Závazky (zam.)	8 000,-
Počítač	15 000,-
HV	?

Po odevzdání příkladu se pedagog zaměří na pojmy, které studentům činily v zadání největší problémy a poté formou diskuze společně se studenty zodpoví otázky na následující otázky. *„Patří běžný účet do aktiv či do pasiv a proč?“ „Proč evidujeme úvěry v pasivech?“, „Co je to závazek a pohledávka a kam v rozvaze patří?“* Na konci hodiny studenti obdrží domácí cvičení se sbírky příkladů, které je obdobné příkladu, který vypracovávali v hodině.

3.8.3 Forma rozvahy

V první části výkladu o rozvaze jsme pozornost pouze k vysvětlení tohoto pojmu. Aby studenti ovšem měli kompletní znalosti z toho tematického celku, musíme jim vysvětlit i ostatní pojmy, které se vztahují k základům účetnictví. Vzhledem k tomu, že se jedná o látku novou, o které jistě ještě neslyšeli, musíme při výkladu zvolit zásadu

přiměřenosti a ihned po vysvětlení se zeptat, zda všichni chápou jeho podstatu. Některé pojmy však nebude pro studenty těžké odvodit a tak můžeme využít při výkladu diskuze, co který pojem podle studentů znamená.

- **Co je rozvahový den (= rozvahový okamžik)?** Po několika návrzích studentu by si do svých poznámek zapsali, že k tomuto dni účetní jednotka sestavuje rozvahu a že se většinou jedná o poslední den v roce, tzn. k 31. 12. 20XX a musí být na rozvaze označen.
- **Co je účetní období?** Studentům vysvětlíme, že účetním obdobím myslíme 12 po sobě jdoucích měsíců. Zpravidla se jedná buď o **kalendářní rok** (tzn., že začátek období je k 1. 1.) anebo se může jednat o rok **hospodářský** (tzn., časový úsek, která začíná k prvnímu dni jiného měsíce než je leden).
- **Co je rozvahová položka?** Z předchozího výkladu by studentům nemělo činit odvodit, že se jedná o majetek nebo zdroj jeho krytí, který je slovně označen.
- **Co je rozvahový stav?** Odvození toho pojmu by pro studenty mohlo být náročné, protože by si tento pojem mohli často zaměňovat s pojmem bilanční suma (A=P). Rozvahovým stavem myslíme jednotlivé částky u rozvahových položek.

3.8.4 Druhy rozvah

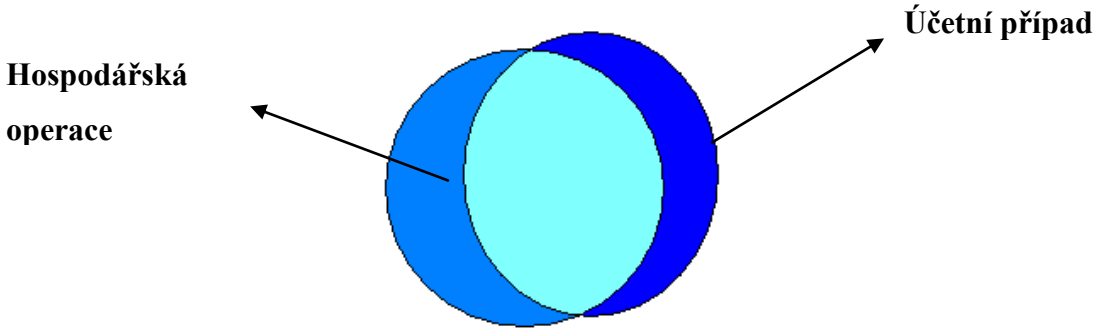
Studenti by se samozřejmě při výkladu o rozvaze podniku měli dozvědět, že v účetnictví rozlišujeme rozvahu **zahajovací, počáteční, konečnou, řádnou a mimořádnou**.

Jednotlivé definice těchto rozvah si studenti pečlivě zapíší do svých sešitů a hlavní důraz bychom měli klást na vysvětlení **rozdílu** mezi *zahajovací a počáteční rozvahou*, protože to by studentům mohlo činit potíže (zahajovací rozvahu totiž sestavujeme na začátku podnikání, zatímco počáteční rozvahu sestavujeme na začátku účetního období). A dále bychom studentům měli *mimořádnou rozvahu* přiblížit na příkladech (např., že se sestavuje při sloučení podniků nebo při rozdělení atd.).

Při vysvětlování základních pojmů souvisejících s rozvahou nesmíme opomenout pojmy **hospodářská operace** a **účetní případ**. Základní pochopení bude důležité při vysvětlování následujícího tematického celku o soustavě účtů.

Hospodářskou operací myslíme událost (skutečnost), která nastala v ÚJ a má vliv na majetek podniku. Tuto skutečnost má povinnost ÚJ zaznamenat a doložit účetním dokladem. Jestliže hospodářkou operaci **doložíme dokladem**, tak se z ní stane **účetní případ.** Pro lepší pochopení vzájemného vztahu můžeme využít následujícího schématu:

Schéma 14: Zachycení hosp. operace a účetního případu[22]

Z následujícího schématu nám vyplývá, že se tyto pojmy nepřekrývají. Dále vysvětlíme, že v účetnictví máme i takové **účetní případy**, které původně **nebyly hospodářskou operací**. Jako příklad bychom si mohli uvést např. uzávěrkové účetní případy, kterými se budeme zabývat ve 2. koncentrickém okruhu. Současně mohou nastat situace, kdy se **hospodářská operace nestane účetním případem** (jako příklad můžeme uvést příkaz bance, aby uhradila z našeho BÚ nějakou částku).

Oproti tomu se může stát, **že jedna hospodářská operace** může být **doložena dvěma účetními doklady** (jedná se o výběr peněz do pokladny, kdy máme současně příjmový pokladní doklad a výpis z BÚ). Tento příklad později studentům poslouží při použití účtu Peníze na cestě.

3.8.5 Změny rozvahových stavů

Na začátku výkladu tohoto úseku **vycházíme** se samotné podstaty rozvahy, tzn., že se studenty zopakujeme, že rozvaha zachycuje majetek, který se v průběhu účetního období může měnit a že tyto změny je nutné nějakým způsobem zaznamenat. Typické máme celkem **čtyři** a každou z nich budeme vysvětlovat na konkrétním příkladu, kdy budeme vždy vycházet z počáteční rozvahy a poté jí budeme o tyto změny upravovat.

[22] ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: Didaktika základů účetnictví. Praha : Oeconomica, 2011, s. 66

Prvním krokem, který se studenty provedeme, bude zakreslení **počáteční rozvahy** na tabuli, která bude následující podobu:

Schéma 15: Počáteční rozvaha

A	Počáteční rozvaha k 1. 1.		P
DHM	400 000,-	Základní kapitál	500 000,-
Materiál	20 000,-	Dlouhodobý úvěr	50 000,-
Odběratelé	30 000,-	Dodavatelé	15 000,-
Běžný účet	100 000,-	Zaměstnanci	10 000,-
Pokladna	25 000,-		
	575 000,-		575 000,-

Po zakreslení počáteční rozvahy studenty upozorníme, že jednotlivé změny budeme zapisovat do jakéhosi **rastru,** který pedagog bude zapisovat postupně na tabuli. Aktiva a pasiva si v něm rozdělíme na **tři sloupečky**, kdy první bude obsahovat částku před změnou, druhý samotnou změnu (ať už kladnou, či zápornou) a třetí bude zachycovat částku po změně rozvahové položky (všechny částky jsou uvedeny v tisících). Pro vysvětlení jednotlivých změn, by učitel mohl využít následujících účetních případů:

1. Dodavatelská faktura za software ve výši 30 000,-
2. Z pokladny zaplatíme zaměstnancům 10 000,-
3. Úhrada faktury od odběratele na BÚ ve výši 25 000,-
4. Z úvěru zaplacení dodavatelské faktury 15 000,-

ad **a) DODAVATELSKÁ FAKTURA ZA SOFTWARE 30 000,-**

Studenti by si při výkladu tohoto případu měli uvědomit, že se nám zvyšují složky majetku, protože jsme nakoupili materiál, který evidujeme v aktivech. Současně však se nám zvyšují také pasiva, protože nám vznikl závazek vůči dodavateli.

V této fázi by si studenti měli uvědomit, **že se nám celkově zvýšil** objem majetku, jak ve složkách, tak ve zdrojích krytí.

Tabulka 3: Rozvaha po 1. účetním případu

Položka	Stav před případem	Změna	Stav po případu	Položka	Stav před případem	Změna	Stav po případu
DHM	400		400	ZK	500		500
Software	-	+ 30	30	Dl. úvěr	50		50
Materiál	20		20	Dodavatelé	15	+ 30	45
Odběratelé	30		30	Zaměstnanci	10		10
BÚ	100		100				
Pokladna	25		25				
	575	+30	605		575	+ 30	605

V této fázi by si studenti měli uvědomit, **že se nám celkově zvýšil** objem majetku, jak ve složkách, tak ve zdrojích krytí.

ad b) Z POKLADNY ZAPLATÍME ZAMĚSTNANCŮM 10 000,-

Tabulka 4: Rozvaha po 2. účetním případu

Položka	Stav před případem	Změna	Stav po případu	Položka	Stav před případem	Změna	Stav po případu
DHM	400		400	ZK	500		500
Software	30		30	Dl. úvěr	50		50
Materiál	20		20	Dodavatelé	45		45
Odběratelé	30		30	Zaměstnanci	10	- 10	-
BÚ	100		100				
Pokladna	25	- 10	15				
	605	- 10	595		605	- 10	595

ad 3) ÚHRADA FAKTURY OD ODBĚRATELE NA BÚ 25 000,-

Nyní se, se studenty dostáváme k výkladu takových změn rozvahových položek, které se netýkají změny objemu majetku. Pokud necháme studenty zamyslet se nad tímto účetním případem, tak zjistí, že se jedná o zvýšení položek pouze v aktivech, tzn., že v rozvaze **dochází pouze ke změně struktury majetku** a bilanční suma se tudíž nemění (dalším příkladem by mohl výběr peněz z BÚ do pokladny). Pro bližní představu opět zakreslíme do rastru.

Tabulka 5: Rozvaha po 3. účetním případu

Položka	Stav před případem	Změna	Stav po případu	Položka	Stav před případem	Změna	Stav po případu
DHM	400		400	ZK	500		500
Software	30		30	Dl. úvěr	50		50
Materiál	20		20	Dodavatelé	45		45
Odběratelé	30	- 25	5				
BÚ	100	+ 25	125				
Pokladna	15		15				
	595	0	595		595	0	595

ad 4) Z ÚVĚRU ZAPLACENÍ DODAVATELSKÉ FAKTURY 15 000,-

Tato změna je totožná z předchozí, akorát zde se jedná o změnu v pasivech. Opět zde dochází **ke změně struktury majetku** -> jeden cizí zdroj jsme nahradili druhým cizím zdrojem.

Tabulka 6: Rozvaha po 4. účetním případu

Položka	Stav před případem	Změna	Stav po případu	Položka	Stav před případem	Změna	Stav po případu
DHM	400		400	ZK	500		500
Software	30		30	Dl. úvěr	50	+ 15	65
Materiál	20		20	Dodavatelé	45	- 15	30
Odběratelé	5		5				
BÚ	125		125				
Pokladna	15		15				
	595	0	595		595	0	595

Po výkladu rozvahových změn, by si studenti měli do svých poznámek zakreslit následující tabulku pro přehlednost:

Tabulka 7: Shrnutí rozvahových změn[23]

1.	A +	P+	Σ +
2.	A-	P-	Σ -
3.	A+; A-		
4.		P+; P-	

Ještě předtím než se studenty začneme změny rozvahových položek procvičovat ve Sbírce příkladů, měli bychom se společně **zamyslet nad otázkou**, zda tento způsob zachycování změn je v účetnictví vhodný. Studenti by měli přijít na to, že by chtělo využít jiný, vhodnější způsob, protože takto se pořád musí opisovat rozvaha, což by mohlo vést k častějším chybám. Poté bychom mohli v prezentaci předložit několik účetních případů a úkolem studentů by bylo určit, o jakou změnu rozvahových položek se jedná. Zadání by mohlo být následující (řešení příkladu viz Příloha č. 4):

Číslo	Popis účetního případu	+/- AKTIVA	+/- PASIVA
1	nákup materiálu z pokladny		
2	vklad peněz z osobního vlastnictví podnikatele na běžný účet		
3	přijata faktura od dodavatele za nákup počítače		
4	úhrada úvěru z běžného účtu		
5	zaplacení fa z případu č. 3 z pokladny		
6	výběr peněz z účtu do pokladny (k dispozici jak výpis, tak příjmový pokladní doklad)		
7	poskytnutí zálohy na nákup materiálu z běžného účtu		
8	odběratelé uhradili fakturu na běžný účet		
9	výplata mezd zaměstnancům z běžného účtu		
10	faktura od dodavatele na nákup materiálu		

[23] ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: Didaktika základů účetnictví. Praha : Oeconomica, 2011, s. 70

3.8.6 Procvičení

Na konci výkladu o rozvaze bychom mohli využít opět **skupinového vyučování**. V prezentaci si připravíme jednoduchý **kvíz**, který by měl sloužit k opakování všech poznatků o rozvaze podniku. Pedagog by tuto metodu mohl zahrnout před písemnou prací z toho tematického celku a spíše v těch hodinách, kdy je třída rozdělena skupiny. Skupinu by rozdělil na polovinu a bod by získala ta půlka, která odpoví rychleji. Po zodpovězení každé otázky v prezentaci odtajníme správnou odpověď. Otázky by mohly být následující:

- Co je to rozvaha?
- Co jsou to aktiva a co pasiva?
- Zařaď následující položky do aktiv či pasiv:
  - Software
  - Dodavatelé
  - Úvěr
  - Běžný účet
  - Peníze v hotovosti
  - Závazky vůči zaměstnancům
  - Odběratelé
- Jak se nazývá den, ke kterému ÚJ sestavuje rozvahu?
- Jaký je rozdíl mezi hospodářským a kalendářním rokem?
- Jaký je rozdíl mezi rozvahovou položkou a rozvahovým stavem?
- Jaké znáte druhy rozvah?
- Co vznikne, pokud je hospodářská operace v podniku doložena účetním dokladem?
- Může být jedna hospodářská operace doložena dvěma účetními doklady? A pokud ano, uveďte příklad.
- Kolik základních typů rozvahových změn znáte?
- Uveďte příklad, kdy se současně sníží aktiva a pasiva.
- Vybereme peníze z běžného účtu a vložíme je do pokladny. O jaký typ změny rozvahových stavů se jedná?
- Pokud P+ a P- změní se celkový objem majetku? Odpověď zdůvodněte.
- Co se stane, pokud podnik koupí automobil na fakturu?
- Doplň do tabulky všechny druhy rozvahových změn.

4 Výzkumná část

Poslední část práce je věnována výzkumu týkajícímu se výuky majetku podniku a rozvahy na ekonomicky zaměřených školách. Cílem je porovnat didaktické zpracování tohoto tematického celku s vyplněnými dotazníky od učitelů, kteří vyučují Účetnictví. (ukázka dotazníku viz Příloha č. 5).

Dotazník, který měli vyučující vyplnit, se skládá z šestnácti otázek, kde některé byly otevřené, u dalších měli učitelé na výběr z možností (kde mohli zaškrtnout jednu a více). Pokud chtěli odpověď rozšířit o jinou možnost, která nebyla v nabídce, měli prostor se k dané problematice vyjádřit. Dotazník by se dal rozčlenit na dvě části. Otázky v první části jsou zaměřeny na danou školu a na osobní údaje o vyučujících a druhá část je zaměřena na konkrétní výuku tematického celku o majetku podniku a o rozvaze.

Výzkumu se zúčastnilo celkem pět škol, kdy čtyři z nich jsou pražské a jedna mimopražská. Jednalo se o Obchodní akademii a Vyšší odbornou školu v Příbrami, o Anglo-německou obchodní akademii v Praze, o Obchodní akademii Hovorčovickou v Praze, o Obchodní akademii na Vinohradech a o Československou akademii obchodní v Resslově ulici v Praze. Dotazníky byly většinou vyplněny v papírové podobě, což znamenalo osobní návštěvu v dané škole a jedna z obchodních akademií je zaslala emailem.

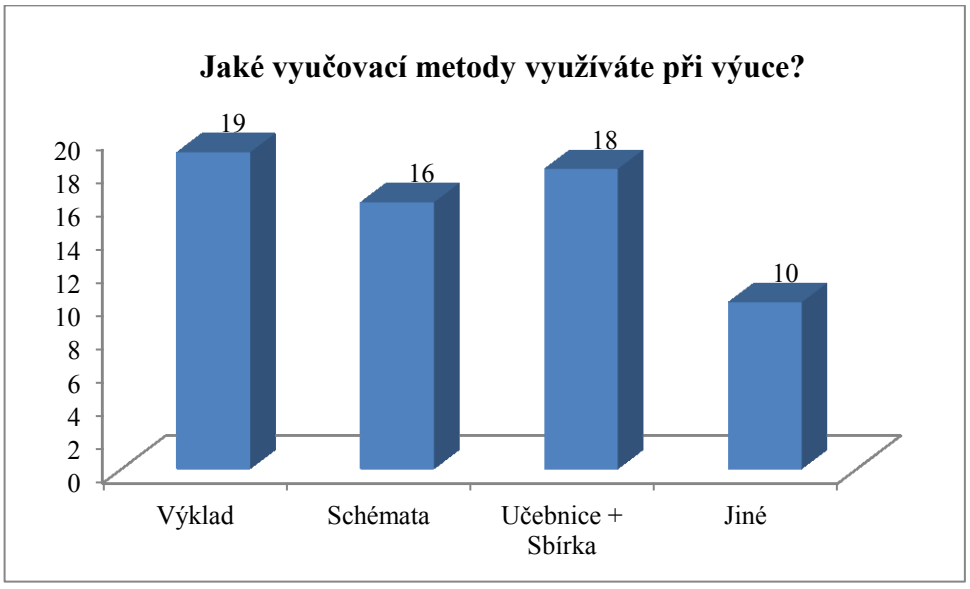
První tři otázky byly zaměřeny na danou školu. Bylo potřeba zjistit, zda se jedná o takovou školu, která nabízí jako obor OA, tak obor EL a od jakého ročníku zavádí výuku Účetnictví na daných oborech. Z výzkumu vyplynulo, že 74 % škol nabízí oba dva obory, z toho na OA je účetnictví vyučováno od druhého ročníku ve všech školách. Co se týče EL, tak pouze na jedné škole je vyučováno od ročníku třetího, jinak od ročníku druhého. Zbývajících 26 % buďto nenabízí ani jeden obor či studentům nenabízí obor Ekonomické lyceum. Prvním příkladem je Anglo-německá obchodní akademie. Na této škole si studenti mohou vybrat z oboru Ekonomika a podnikání, kde je Účetnictví vyučováno od druhého ročníku či z oboru Podnikání, kdy se jedná o tříletou dálkovou nástavbu a Účetnictví se zde vyučuje od ročníku prvního.

Sedmá otázka se týkala rozdělení žáků do skupin při výuce. Zde měli vyučující odpovědět, zda ano či ne a pokud ne, tak zkonkretizovat jak výuka účetnictví na jejich škole probíhá. Z odpovědí vyplynulo, že pouze ve 42 % procentech jsou studenti vždy a ve

všech ročnících rozděleni na dvě skupiny. Na ostatních školách jsou studenti rozděleni různě. Na Obchodní akademii v Příbrami řeší nízký počet studentů, tudíž to, zda třída bude na hodiny rozdělena či ne, závisí na celkovém počtu žáků ve třídách. Což v praxi znamená, že na oboru OA se třída dělí, pokud je ve třídě počet žáků vyšší než dvacet a na oboru EL nejsou žáci ve druhém ročníku rozděleni na žádnou hodinu. Od třetího ročníku je na EL jedna vyučující hodina spojená (ta je považována za hodinu výkladovou) a další jsou rozdělené a na OA jsou studenti rozděleni na všechny hodiny. Na Aglo-německé obchodní akademii žáky nerozdělují do skupin vůbec a na Obchodní akademii na Vinohradech záleží na ročníku, kdy ve druhém ročníku jsou dělené pouze některé hodiny, od vyšších ročníků jsou studenti rozděleni na všechny vyučovací hodiny.

Následující otázka se vztahovala na vyučovací metody, které učitelé využívají. Výsledky jsou znázorněny v následujícím grafu:

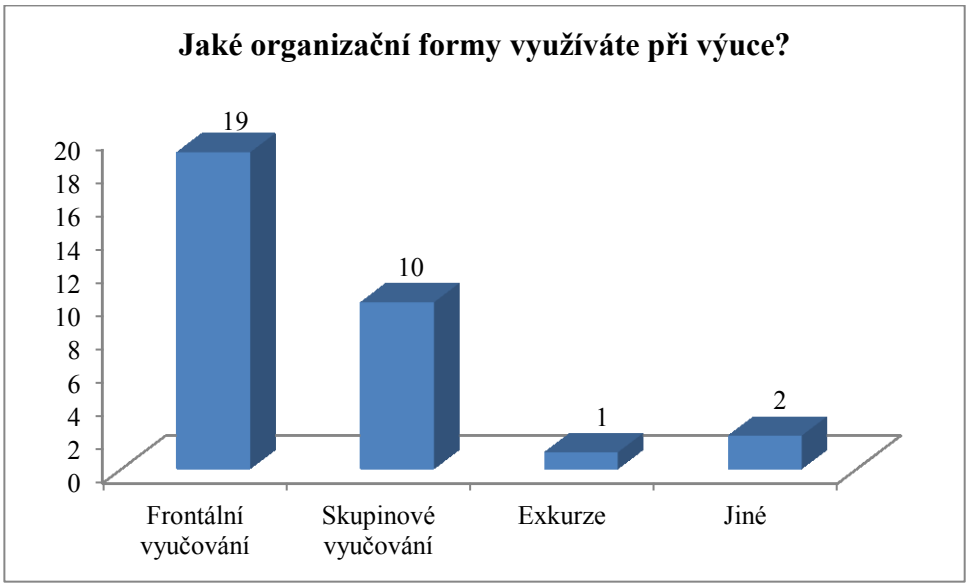
Graf 1: Vyučovací metody při výuce účetnictví

Z grafu je zřejmé, že nejčastější vyučovací metodou je výklad a poté vyučující hojně využívají učebnice a sbírky příkladů. Schémata využívá 84 % vyučujících a 53 % uvedlo, že využívají ještě jiné vyučovací metody, jako například vlastní příklady a cvičení, hry, křížovky, vyplňování dokladů a formulářů, využívání účetního programu Pohoda atd.

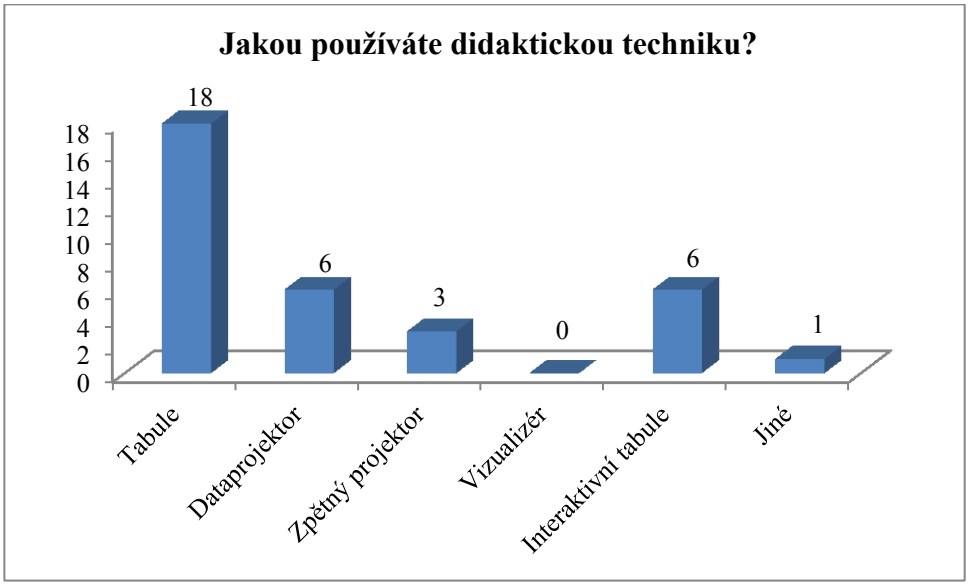
Devátá otázka byla zaměřena na organizační formy, které učitelé využívají ve výuce (viz Graf 2), kdy 100 % vyučujících využívá frontálního vyučování, 53 % do svých hodin zařazuje skupinové vyučování, v jednom případě vyučující zařazuje exkurze a někteří také volí individuální vyučování v rámci konzultačních hodin či samostatnou práci na počítači.

Graf 2: Organizační formy při výuce

V současné době roste význam didaktické techniky ve výuce snad všech předmětů. Proto měli v dotazníku učitelé odpovědět, na to, jakou didaktickou techniku při výuce využívají. Výsledky jsou proto opět pro lepší názornost zpracovány do grafu.

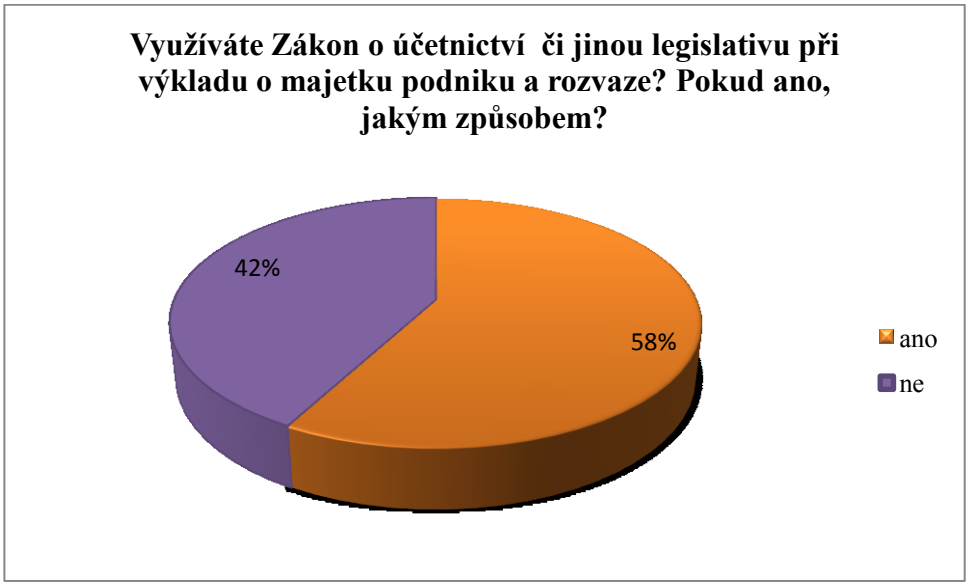
Graf 3: Didaktická technika

Z grafu je patrné, že i v dnešní době má při výuce účetnictví své nejširší zastoupení tabule. U výuky tohoto předmětu je to zcela logické, protože zakreslování například T formy účtu je jednodušší ukázat studentům na tabuli, než je pracně vytvářet v prezentaci. Překvapivým faktem je využívání moderní didaktické techniky ve výuce, a to interaktivní tabule. Na druhé straně se ukázalo, že vizualizér nevyužívají žádní vyučující a pouze jeden z nich uvedl, že využívá kromě jiného počítač.

Následující otázka byla otevřená a týkala se toho, zda vyučující odkazují či využívají při výuce o majetku podniku a rozvaze, Zákon o účetnictví či jinou legislativu. To zda se na zákony odvolávají je zřejmé z následujícího grafu.

Graf 4: Využívání zákonů při výuce

Pokud vyučující odpověděli ano, měli prostor na to uvést v jaké části výkladu a jakým způsobem. Nejčastější odpovědí bylo, že se studenty se věnují legislativě až od vyšších ročníků, kde například mají některé údaje samostatně vyhledat či probírají horizontální a vertikální strukturu rozvahy a obsahovou náplň jednotlivých položek. Jeden z vyučujících používá Zákon o účetnictví na konci probrané látky, aby společně se studenty potvrdili pravdivost v 1. koncentrickém okruhu. Z odpovědí bylo zřejmě, že v tematickém celku o majetku podniku a o rozvaze není moc prostoru pro studium legislativy, která s ním souvisí.

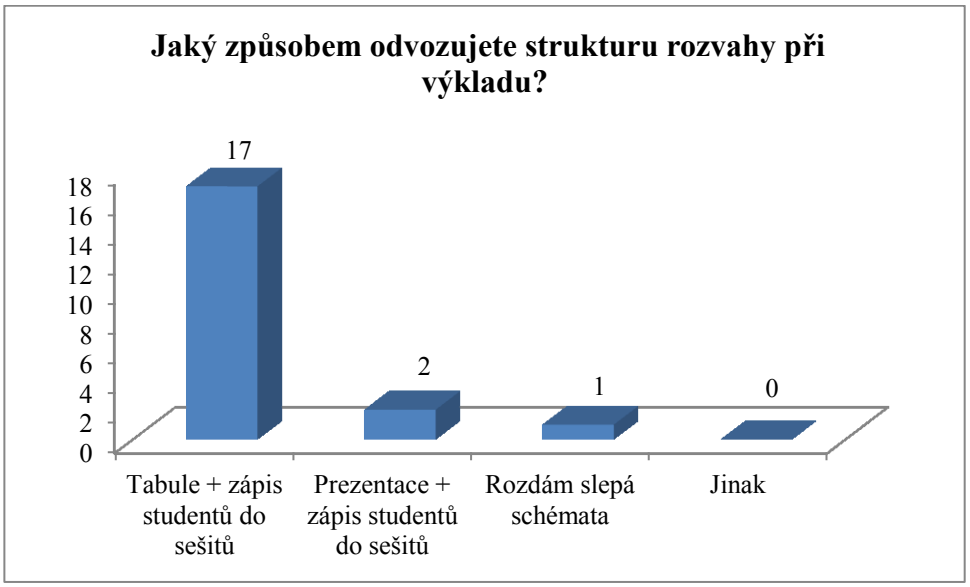
Ve dvanácté otázce se mohli vyučující vyjádřit, zda využívají při výkladu tohoto tematického celku studenti počítač a opět konkrétně uvést v jaké části výkladu. Přibližně 37 % respondentů odpovědělo, že ne, a zbývajících 58 % odpovědí bylo kladných.

Nejčastěji studenti pracují s počítačem po probrání dané látky a vypracovávají samostatné příklady na zásoby, dlouhodobý hmotný majetek, na sestavení zahajovací a konečné rozvahy a na členění majetku a zdrojů krytí. Většina vyučujících však práci na počítači zařazuje až do vyšších ročníků, kdy studenti nejčastěji pracují s účetním programem Pohoda, ve kterém většinou vypracovávají část své praktické maturitní zkoušky.

Třináctá a čtrnáctá otázka byla zaměřena na využívání schémat při výuce. Celkem 78 % vyučujících jej do svého výkladu zařazují a 100 % z nich studentům předkládá, jak schémata slepá, tak již vyplněná.

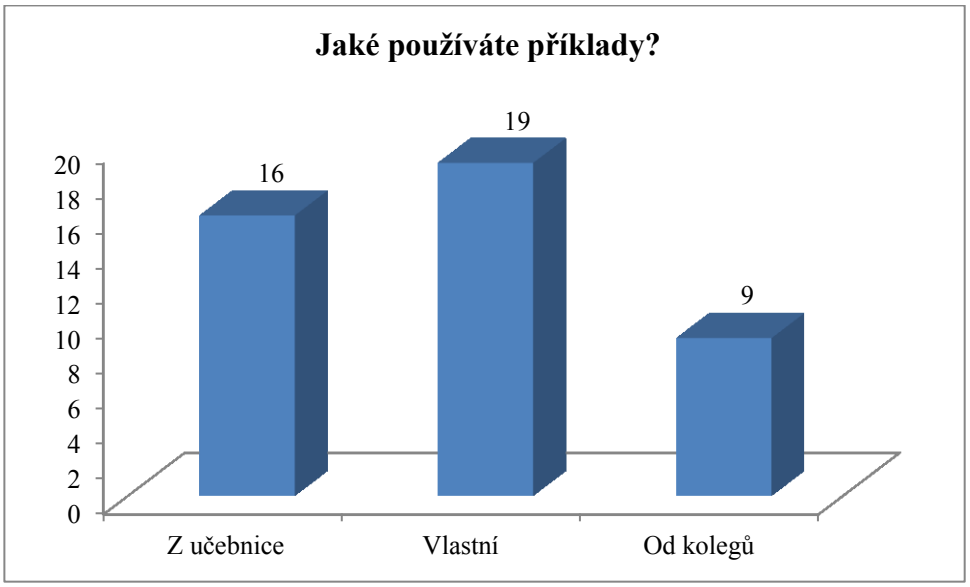
Následující otázka byla věnována způsobu odvození struktury rozvahy (viz Graf 5). Nejčastěji (89 % vyučujících) odpovědělo, že strukturu odvozují postupně na tabuli a žáci si provádí zápis do sešitů. Pouze necelých 11 % využívá didaktickou techniku a to tím způsobem, že strukturu odkrývají postupně v prezentaci a žáci si jí zapisují do sešitu. Pouhých 5 % současně studentům rozdá slepá schémata, do kterých si studenti strukturu zapisují.

Graf 5: Odvození struktury rozvahy

Poslední, šestnáctá otázka byla věnována příkladům. Učitelé měli zodpovědět, zda využívají příklady z učebnice, vlastní či od kolegů. (viz Graf 6).

Graf 6: Příklady ve výuce účetnictví

Z údajů vyplývá, že 84 % vyučujících volí kombinaci příkladů z učebnice a příkladů vlastních. V mnoha odpovědích se objevilo, že kombinují všechny tři možnosti anebo, že preferují pouze příklady vlastní.

Původně email s prosbou, zda by byli ochotni se účastnit daného výzkumu, obdrželo 9 škol a odpovědělo jich pouze 5 výše zmíněných. Se všemi školami byla dobrá spolupráce, vyučující byli velice přívětiví a o výzkum se zajímali. Jedna ze škol dokonce sama navrhla vyplnění dotazníků v elektronické podobě a v další škole výchovná poradkyně sama dotazníky vytiskla a rozdala je učitelům. Z výzkumu také vyplynulo, že všichni respondenti jsou ženského pohlaví a drtivá většina vyučujících (73 %) má praxi vyšší než dvacet let.

5 Závěr

V mé práci šlo především to, předložit didaktický rozbor určitého tematického celku a porovnat jej s praxí. Nezbytnou součástí práce je teoretická část, která by měla přiblížit výuku účetnictví na OA a na EL.

V teoretické části, jsem se nejprve zaměřila na Rámcové vzdělávací programy a na Školní vzdělávací programy, poté na samotnou organizaci výuky, na uspořádání učiva, atd. Pro učitelé účetnictví je nezbytně nutné, aby znali didaktické zásady, které jsou popsány ve druhé kapitole. Třetí kapitolu jsem věnovala vyučovacím metodám, které jsou rozděleny na tři skupiny. V každé z nich jsou vyjmenovány konkrétní metody, které jsou nejdůležitější pro výuku účetnictví. Poslední kapitola stručně pojednává o využití příkladů v různých částech vyučovací hodiny. Je zde proto navrhnuto, jaké příklady je vhodné použít při výkladu, při procvičování a při prověřování učiva.

Praktická část představuje již samotný didaktický rozbor daného učiva. Vzhledem k tomu, že studenti již mají podvědomí o majetku podniku, v účetnictví se spíše jedná o rozšíření, upevnění a prohloubení již nabytých znalostí. V této části jsem se věnovala výkladu o jednotlivých složkách majetku, o dlouhodobém majetku (jeho podstatě, oceňování a opotřebování), o podstatě majetku oběžného, o zdrojích krytí, atd. Na konci výkladu jednotlivých částí jsou předkládána schémata, která by měla sloužit studentům pro utvoření lepší představy o dané problematice. Dále jsou zde mé vlastní příklady pro procvičení dané látky, které však mohou vyučujícímu sloužit jako zpětná vazba, aby zjistil, zda studenti danou látku opravdu pochopili.

Druhým didaktickým rozborem, kterým jsem se věnovala ve své praktické části, je učivo o rozvaze. Nejprve jsem se zaměřila na opakování již probrané látky o majetku podniku, prostřednictvím schémat a rozhovoru se studenty. Po opakovací části je zde navrhnut postup výkladu, kdy by vyučující nejprve měli vysvětlit podstatu rozvahy s využitím konkrétního příkladu. Poté by studenti měli znát členění rozvahy, od kterého se odvíjí její základní struktura. S rozvahou souvisí i některé základní pojmy, které jsou v práci vysvětleny a výklad je stejně jako majetek podniku zakončen schématy a vlastními příklady. V této části jsem kladla hlavní důraz na vysvětlení podstaty rozvahových stavů, protože pochopení této problematiky je nezbytné nutné pro pochopení dalších tematických celků.

Při didaktickém zpracování jsem se snažila vcítit do role vyučujícího a snažila jsem se didaktický rozbor zpracovat takovým způsobem, aby byl co nejsrozumitelnější pro studenty, kteří se s účetnictvím setkali poprvé. Z vlastní zkušenosti vím, že je pro studenty atraktivní, pokud si mohou problematiku konkrétně představit a proto jsem například u vysvětlení podstaty rozvahy využila příkladu z jejich každodenního života. V mé práci jsou také předloženy vlastní příklady, protože se domnívám, že pokud žáci budou mít více materiálu k procvičení (nejen pouze z učebnice či ze sbírky), tak pro ně bude jednodušší si danou látku osvojit.

Poslední část práce je věnována průzkumu z praxe, kdy jsme se snažila zjistit, zda můj návrh didaktického rozboru je podobný tomu, jak daný tematický celek vyučují učitelé účetnictví. Oproti mému návrhu mě překvapilo, že někteří vyučující nepoužívají v praxi schémata a nesnaží se výuku tohoto předmětu obohatit o například skupinové vyučování, či různé soutěže. Na druhou stranu mnozí učitelé jdou, tzv. s dobou a do své výuky stále více zařazují moderní didaktickou techniku a chtějí, aby se žáci naučili nejen účetnictví v ruce, ale také na počítačích a rozhodně mě zaujalo použití Zákona o účetnictví při opakování tematického celku. Kdybych výsledky měla shrnout, také si myslím, že můj návrh didaktického zpracování odpovídá praxi, avšak já bych se snažila do výuky zahrnout více moderní didaktické techniky a skupinového vyučování.

Na závěr bych chtěla podotknout, že zpracování této práce pro mě bylo určitě velice přínosným. Umožnilo mi pochopit, jak je tento tematický celek důležitý pro celé účetnictví a že pro učitele musí být obtížné jej studentům vysvětlit co nejefektivnějším způsobem. Myslím si, že tato zkušenost pro mě bude přínosná v mé budoucí praxi.

6 Zdroje

Knižní zdroje

ASZTALOS, O., Ekonomické vzdělávání v systému středního a vyššího školství v České republice. Praha : VŠE 1996, ISBN 80-7079-319-8.

KOUDELA, J. Didaktika účetnictví: Díl 2. Praha : Oeconomica, 1993. ISBN 80-7079-579-4.

KRÁLOVÁ, A., ASZTALOS O. Didaktika ekonomiky I. díl. Praha : Oeconomica, 2007, ISBN 978-80-245-1312-6.

MUNZAR, V, BURDA st. a ml. Účetnictví pro 2. ročník obchodních akademií a pro ostatní střední školy. Praha : Fortuna, 2000, ISBN 80-7168-687-6.

PEŠTOVÁ, S., ROTPORT, M. Slovník ekonomických pojmů: pro střední školy a veřejnost. Praha : Fortuna, 2004. ISBN 80-7168-898-3.

ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: Didaktika základů účetnictví. Praha : Oeconomica, 2011, ISBN 978-80-245-1837-4.

ŠTOHL, P. Učebnice účetnictví 2011: pro střední školy a pro veřejnost 1. díl. Znojmo : Štohl Pavel Ing. - vzdělávací středisko, Znojmo, červen 2011. ISBN 978-80-87237-35-9.

Elektronické zdroje:

Zákon o daních z příjmů. Businesscenter.cz [online]. 2012 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dprij/cast1.aspx#par4

Obchodní zákoník. Businesscenter.cz [online]. 2012 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchzak/cast1.aspx#par6

7 Seznamy

7.1 Seznam tabulek

Tabulka 1: Druhy zásob 26
Tabulka 2: Zásoby 26
Tabulka 3: Rozvaha po 1. účetním případu 44
Tabulka 4: Rozvaha po 2. účetním případu 44
Tabulka 5: Rozvaha po 3. účetním případu 45
Tabulka 6: Rozvaha po 4. účetním případu 45
Tabulka 7: Shrnutí rozvahových změn 46

7.2 Seznam grafů

Graf 1: Vyučovací metody při výuce účetnictví 49
Graf 2: Organizační formy při výuce 50
Graf 3: Didaktická technika 50
Graf 4: Využívání zákonů při výuce 51
Graf 5: Odvození struktury rozvahy 52
Graf 6: Příklady ve výuce účetnictví 53

7.3 Seznam obrázků

Obrázek 1: Koncentrické uspořádání učiva 10
Obrázek 2: Obecná rovnice vlastních zdrojů 30

7.4 Seznam schémat

Schéma 1: Oceňování dlouhodobého majetku 23
Schéma 2: Koloběh oběžného majetku 25
Schéma 3: Struktura vkladového (běžného) účtu v bance 27
Schéma 4: Vznik a zánik pohledávky 28
Schéma 5: Shrnutí složek majetku 29
Schéma 6: Struktura úvěrového účtu v bance 31
Schéma 7: Vznik a zánik závazku 32
Schéma 8: Zdroje financování majetku 33
Schéma 9: Inventarizace 34
Schéma 11: Dvojí pohled na majetek a zdroje podniku a jeho vyústění do rozvahy 37

Schéma 12: Příklad rozvahy 38
Schéma 13: Schéma rozvahy 39
Schéma 14: Základní struktura rozvahy 39
Schéma 15: Zachycení hosp. operace a účetního případu 42
Schéma 16: Počáteční rozvaha 43

7.5 Seznam příloh

Příloha č. 1: Ukázka ŠVP na OA a EL 59
Příloha č. 2: Řešení příkladů týkajících se majetku podniku 59
Příloha č. 3: Přehled majetku a zdrojů jeho financování 61
Příloha č. 4: Řešení příkladů týkajících se rozvahy 62
Příloha č. 5: Dotazník pro učitele účetnictví 63

8 Přílohy

Příloha č. 1: Ukázka ŠVP na OA a EL

Žák	3. Rozvaha
– začlení majetek a zdroje financování do skupin – chápe podstatu inventarizace – sestaví jednoduchou rozvahu – chápe vztah mezi aktivy a pasivy	– složky majetku – vymezení zdrojů financování – základní princip rozvahy – změny v rozvaze

Příloha č. 2: Řešení příkladů týkajících se majetku podniku

Př. č. 1:

Položka	Cena	Evidence
Telefon s faxem	18 000 Kč	drobný hmotný majetek
Automobil	350 000 Kč	dlouhodobý hmotný majetek
kopírka	39 000 Kč	drobný hmotný majetek

Př. č. 2:

Položka	Cena	Evidence
Software na vedení UCE	65 000 Kč	dlouhodobý nehmotný majetek

Př. č. 3:

a)

Rok	Roční odpis	Oprávky	ZC
1	100 000 / 5 = 20 000	20 000	80 000
2	20 000	40 000	60 000
3	20 000	60 000	40 000
4	20 000	80 000	20 000
5	20 000	100 000	0

b) měsíční odpis: 20 000 / 12 = 1 666,6666 = 1 6667 Kč

Př. č. 4:

150 000 / 700 = 214,28 = 214; 214 * 200 = 42 800 Kč Roční odpis činí 42 800 Kč.

Př. č. 5:

Číslo	Text	Cena	Druh
1	nákup poštovních známek	200,-	krátkodobý finanční majetek - ceniny
2	nákup CP, které hodlá podnikatel v podniku držet po dobu delší než 1 rok	100 000,-	dlouhodobý finanční majetek
3	nákup počítače a jeho příslušenství	50 000,-	dlouhodobý hmotný majetek
4	nákup notebooku	10 000,-	drobný hmotný majetek
5	nákup licence	70 000,-	dlouhodobý nehmotný majetek
6	nákup dřeva na výrobu prken	15 000,-	materiál
7	nákup židlí určených k prodeji	40 000,-	zboží
8	Podnikatel vyfakturoval židle odběrateli	80 000,-	pohledávka
9	nákup pozemku	300 000,-	dlouhodobý hmotný majetek
10	nákup nábytku do kanceláře (stůl)	8 000,-	drobný hmotný majetek

Příloha č. 3: Přehled majetku a zdrojů jeho financování[24]

[24] MUNZAR, V, BURDA ST, Z. BURDA ML, Z. Účetnictví: pro 2. ročník obchodních akademií a pro ostatní střední školy. Praha: Fortuna, 2000, s. 14

Příloha č. 4: Řešení příkladů týkajících se rozvahy

Př. slečna Malá:

A		Rozvaha	P
Software	5 000	Základní kapitál	250 000
Materiál	15 000	Úvěr	300 000
Výrobky	5 000	Dodavatelé	25 000
Zboží	20 000	Zaměstnanci	8 000
Budova	1 200 000	Hospodářský výsledek	937 000
Hotovost	10 000		
Běžný účet	250 000		
Počítač	15 000		
	1 520 000		1 520 000

Př. č. 6:

Číslo	Popis účetního případu	+/- AKTIVA	+/- PASIVA
1	nákup materiálu z pokladny	+ materiál - pokladna	
2	vklad peněz z osobního vlastnictví podnikatele na běžný účet	+ běžný účet - pokladna	
3	přijata faktura od dodavatele za nákup počítače	+ dlouhodobý hmotný majetek	+ dodavatelé
4	úhrada úvěru z běžného účtu	- běžný účet	- úvěr
5	zaplacení fa z případu č. 3 z pokladny	- pokladna	- dodavatelé
6	výběr peněz z účtu do pokladny (máme k dispozici jak výpis, tak příjmový pokladní doklad	- běžný účet + pokladna	
7	poskytnutí zálohy na nákup materiálu z běžného účtu	- běžný účet + poskytnuté zálohy	
8	faktura od dodavatele na nákup materiálu	+ materiál	+ dodavatelé
9	výplata mezd zaměstnancům z běžného účtu	- běžný účet	- zaměstnanci
10	úhrada dodavatelské faktury (č. 8)	- běžný účet	- dodavatelé

Příloha č. 5: Dotazník pro učitele účetnictví

DOTAZNÍK PRO UČITELE ÚČETNICTVÍ

Tento dotazník je anonymní a poslouží pouze pro účely mé bakalářské práce

1) Je na Vaší škole kromě oboru Obchodní akademie také obor Ekonomické lyceum (pokud se nejedná o ekonomickou střední školu, zapište, na jakém oboru se Účetnictví vyučuje a od jakého ročníku)?
   a) Ano
   b) Ne
   c) _____
2) Od jakého ročníku vyučujete Účetnictví na Obchodní akademii?
   a) Od prvního
   b) Od druhého
   c) Od třetího
3) Od jakého ročníku vyučujete Účetnictví na EL?
   a) Od prvního
   b) Od druhého
   c) Od třetího
4) Jste muž či žena?
   a) Muž
   b) Žena
5) Jak dlouho učíte?
   a) Méně jak 5 let
   b) 6 – 10 let
   c) 10 – 20 let
   d) 20 – 30 let
   e) 30 a více
6) Jaký je Váš věk?
   a) Méně než 30
   b) 30 – 40
   c) 40 – 50
   d) 50 – 60
   e) 60 a více

7) Jsou studenti při výuce Účetnictví rozděleni na 2 skupiny ve všech hodinách Účetnictví a ve všech ročnících? Pokud ne, zkonkretizujte:

_____

8) Jaké vyučovací metody využíváte při výuce?

   a) Výklad
   b) Schémata
   c) Učebnice + sbírka
   d) jiné _____

9) Jaké organizační formy využíváte při výuce?
   a) Frontální vyučování
   b) Skupinové vyučování
   c) Exkurze
   d) Jiné _____

10) Jakou používáte didaktickou techniku?
   a) Tabule
   b) Dataprojektor
   c) Zpětný projektor
   d) Vizualizér
   e) Interaktivní tabule
   f) Jiné _____

11) Využíváte Zákon o účetnictví či jinou legislativu při výkladu o majetku podniku a rozvaze? Pokud ano, jakým způsobem?

_____

12) Využívají při výkladu majetku podniku a rozvahy studenti počítač? (pokud ano, konkrétně v jaké části výkladu)

_____

13) Využíváte při výuce majetku podniku schémata?
   a) Ano
   b) Ne

14) Pokud ano, jsou schémata slepá či předtištěná a vyplněná?
   a) Slepá
   b) Již vyplněná

c) Oboje

15) Jakým způsobem odvozujete strukturu rozvahy při výkladu?

a) Postupně na tabuli + žáci zápis do sešitů

b) Postupně v prezentaci + zápis studentů do sešitů

c) Rozdám slepá schémata

d) Jinak _____

16) Jaké používáte příklady?

a) Z učebnice

b) Vlastní

c) Od kolegů